

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

PIRKKALAN PÄIVÄKOTIEN KASVATTAJIEN NÄKEMYKSIÄ PERHEIDEN ONGELMISTA JA KASVATTAJIEN OMASTA TUEN SAANNISTA

Mira Mäkinen

Opinnäytetyö
Syyskuu 2016
Sosionomikoulutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomikoulutus

MÄKINEN, MIRA:

Pirkkalan päiväkotien kasvattajien näkemyksiä perheiden ongelmista ja kasvattajien omasta tuen saannista

Opinnäytetyö 52 sivua, joista liitteitä 4 sivua

Syyskuu 2016

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisia perheiden ongelmia Pirkkalan kunnan päiväkodeissa toteutetun varhaiskasvatuksen henkilökunta kohtaa arjessa, perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä. Lisäksi tavoitteena oli tuoda esille kasvattajien tämänhetkiset resurssit suhteessa perheiden ongelmiin sekä selvittää kasvattajien tuen saantia ja toiveita tuen parantamiseksi.

Tutkimukseen osallistuivat kaikki Pirkkalan kunnalliset päiväkodit, joita on yhteensä 12. Tutkimuksen aineisto kerättiin lomakkeella keväällä 2015. Lomakkeessa oli sekä avoimia että suljettuja kysymyksiä. Vastauksia palautettiin yhteensä 29, joka oli noin 70 prosenttia kaikista jaetuista lomakkeista. Aineiston analyysissä käytettiin pääosin kvantitatiivisen tutkimuksen purkamiseen ja analysointiin käytettäviä menetelmiä ja avoimissa kysymyksissä osittain laadullista sisällönanalyysia.

Opinnäytetyön aineiston pohjalta voidaan esittää tiettyjen ongelmien näyttäytyvän Pirkkalan päivähoidossa useammin kuin toisten. Vanhempien ongelmista vastauksissa korostuivat parisuhteeseen ja avioeroon liittyvät ongelmat, mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä haasteet vanhemmuudessa. Vanhempien ongelmat olivat aineiston pohjalta myös niitä, joihin kasvattajat kokivat kyvyttömyyttä vastata nykyisillä resursseilla ja joiden osa vastaajista koki kuuluvan päivähoidon vastuualueen ulkopuolelle. Kasvattajat kokivat saavansa tukea suhteellisen hyvin päiväkodin sisäisiltä tahoilta, mutta ulkopuolisen tuen saannissa oli enemmän vaihtelua. Haasteena tulevaisuudessa on sekä työntekijöiden että perheiden saaman tuen vaihtelevuuden vähentäminen esimerkiksi moniammatillisen yhteistyön keinoin.

Asiasanat: varhaiskasvatus, päivähoito, perheiden ongelmat, lapsiperheet

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Service

MÄKINEN, MIRA:

Views on the Problems of Families and Support to the Educators

Bachelor's thesis 52 pages, appendices 4 pages
September 2016

The purpose of this thesis was to find out what kind of problems the families of children in the day care centers in Pirkkala have. The study was made from the educators' viewpoint. The aim was to show the educators' current resources in relation to the problems and the amount of support they receive from within and outside of the day care centers. Another aim was to find out the educators' wishes to improve the support they receive.

The data were collected through a questionnaire, which was handed to each of the 12 day care centers in Pirkkala. The research was conducted in the spring of 2015. The questionnaire had both open and closed questions. Approximately 70 percent of all questionnaires were returned, which meant 29 answers in total. The data were analysed using tools for decoding quantitative research data and qualitative content analysis was used partly for the open questions.

Based on the research data, it is possible to say that some problems appear in the day care centers of Pirkkala more often than others. Relationship or divorce issues, mental health problems, drinking problems and challenges in parenting were emphasized in the answers. These problems were also the ones in relation to which the educators' felt that their resources were insufficient and some of the respondents felt that the day care center was not responsible for these problems at all.

The educators' get overall support well enough especially from the parties within the day care centers. However, there was more division in the support from outside operators. The future holds a challenge to reduce the variation in the support both families and educators receive. Tools for this can be found for example in the enhancement of multi-professional co-operation.

Key words: early education, day care, problems of families, family with children, educator

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	6
	2.1 Opinnäytetyön tavoite	6
	2.2 Tutkimuskysymykset	6
	2.3 Tutkimuksen toteutus ja aineiston analyysi	7
	2.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	8
3	LAPSIPERHEIDEN ONGELMAT	10
	3.1 Perheet ja perhepolitiikka Suomessa	10
	3.2 Perheiden ongelmat	11
	3.3 Lapsiperheiden palvelut Pirkkalassa	15
4	PÄIVÄHOIDON TEHTÄVÄ JA TYÖNTEKIJÖIDEN VALMIUDET	18
	4.1 Päivähoidon tehtävä ja rooli tulevaisuudessa	18
	4.2 Työntekijöiden valmiudet ja tuen tarve	20
5	TULOKSET	23
	5.1 Perheiden ongelmat päiväkodin arjessa	23
	5.2 Ongelmien näkyminen konkreettisesti	26
	5.3 Työn rajaaminen ja päiväkodin kasvattajien valmiudet perheiden tukemiseksi	30
	5.4 Kasvattajien saama tuki	32
	5.5 Perheiden tarpeisiin vastaaminen	33
	5.6 Konsultaatioavun saaminen päiväkodin sisäisiltä ja ulkoisilta tahoilta	36
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	38
7	POHDINTA	41
	LÄHTEET	44
	LIITTEET	49
	Liite 1. Kyselylomake	49
	Liite 2. Saatekirje	52

1 JOHDANTO

Päiväkoti on perinteisesti nähty kaikille lapsiperheille kuuluvana palveluna, joka luonteensa vuoksi tasoittaa perheiden sosioekonomisesta asemasta johtuvia eroja ja jossa laadukas varhaiskasvatus tukee lapsen kasvua ja kehitystä. Varhaiskasvatuspalveluiden asema ennaltaehkäisevässä lastensuojelussa on kiistaton. Perheet voivat keskimäärin paremmin kuin koskaan ennen, mutta yhä useampi perhe voi erittäin pahoin. Tutkimusten mukaan huono-osaisuus kasautuu tietyille perheille, ja periytyy sosiaalisesti vanhemmilta heidän lapsilleen. (Kuivakangas 2002, 30; Kainulainen & Saari 24–25)

Millainen vastuu päivähoidolla on ylisukupolvisten syrjäytymisketjujen katkaisemisessa ja perheiden ongelmien ratkaisemisessa? Kasvattajat toimivat monelta suunnalta tulevien ohjeiden ja arvojen ristipaineessa. Ylhäältä työtä ohjaavat säädökset, lait, asetukset, ohjeistukset ja suositukset sekä ympäröivän kulttuurin ja yhteiskunnan normisto. Toisaalta työssä on huomioitava myös työpaikan ja työyhteisön arvot, työntekijän omat arvot ja asenteet sekä perheiden kasvatusarvot ja toiveet, sekä mahdollistaa lasten ja vanhempien osallisuus. Näiden ohuiden, toisistaan eroavien lankojen luominen loimeksi, joka tukee ja kasvattaa, vaatii sekä ammattitaitoa että herkkyyttä kuunnella.

Tämä opinnäytetyö tuo esille, minkälaisia lapsiperheiden ongelmia Pirkkalassa on tällä hetkellä, ja miten kasvattajat näkevät omat resurssinsa suhteessa niihin. Kasvattajat eivät kuitenkaan ole vastuussa perheiden auttamisesta yksin, vaan toimijoita on monia. Pirstaleisessa palvelujen kokonaisuudessa on olennaista rajata kunkin toimijan vastuut, jotta perheiden ongelmat eivät jää palveluiden väliin ja huomiotta. Tukea kasvattajat voivat ongelmatilanteissa saada sekä päiväkodin sisäisiltä että ulkoisilta tahoilta.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

2.1 Opinnäytetyön tavoite

Jatkuva kehittäminen ja aito kiinnostus on ainut mahdollisuutemme pystyä vastaamaan perheiden muuttuviin ongelmiin. Tarvitaan ajankohtaista tietoa kulloinkin pinnalla olevista teemoista, jotta työntekijöille voidaan antaa tarkoituksenmukaista koulutusta ja tukea juuri silloin kun sitä tarvitaan. Päivähoidon rooli on myös osittain muutoksessa subjektiivisen päivähoito-oikeuden muuttuessa. Jotta perheiden ongelmat eivät jatkossa jää kokonaan tunnistamatta, on tärkeä tietää, minkälaisia ongelmia tällä hetkellä esiintyy.

Opinnäytteen tavoitteena oli selvittää, minkälaisia perheiden ongelmia Pirkkalan kunnan varhaiskasvatuksen henkilökunta kohtaa arjessa tehtävässä yhteistyössä. Lisäksi tavoitteena oli tuoda esille työntekijöiden mahdollisia toiveita tuelle, jotta perheitä kyettäisiin auttamaan vieläkin paremmin ja varhaisemmassa vaiheessa ilman että se kuormittaa työntekijöitä kohtuuttomasti. Opinnäytteen tutkimusosuus toteutettiin kyselylomakkeen (liite 2) avulla. Perimmäisenä tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuoda näkyväksi päivähoidon rooli perheiden ongelmien tunnistamisessa ja kohtaamisessa ja valottaa mahdollisia aukkoja nykyisessä palvelujaossa sekä antaa työntekijöille mahdollisuus esittää kehitysehdotuksia.

2.2 Tutkimuskysymykset

Halusin tutkimuskysymysteni avulla saada nimenomaan Pirkkalan kunnan päiväkotien henkilökunnan omien kokemusten kautta näkyväksi, minkälaisessa tehtäväkentässä varhaiskasvatusta toteutetaan, ja minkälaisia haasteita he mahdollisesti kohtaavat. En pyrkinyt kysymyksissäni todistamaan, että perheiden ongelmia ylipäätään esiintyy, vaan asetin niiden olemassaolon lähtökohdaksi kysymysteni asettelulle.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Minkälaisia perheiden ongelmia kasvattajat kohtaavat päiväkodin arjessa?

Tämän kysymyksen kautta selvitän ja tuon näkyväksi, voidaanko tiettytyyppisten ongelmien esittää olevan tällä hetkellä yleisiä, ja miten ne käytännössä näyttyvät työntekijöille. Lisäksi halusin selvittää, mihin perheiden ongelmista Pirkkalan kasvattajat tuntevat pystyvänsä nykyisillä resursseillaan vastaamaan.

2. Kuinka hyvin kasvattajat tuntevat saavansa tukea perheiden ongelmatilanteissa? Tämän kysymyksen avulla haluan saattaa tietoon, kuinka hyvin kasvattajat saavat tukea päiväkodin sisäisiltä ja ulkoisilta tahoilta ja vaihtelevatko kokemukset tuen saatavuudesta.
3. Minkälaista tukea kasvattajat toivoisivat lisää? Viimeisessä tutkimuskysymyksessä siirrän katseen tulevaisuuteen päin. Kasvattajien jaksamista ja työtä perheiden auttamiseksi voidaan tukea entistäkin paremmin. Työntekijöiden omat ajatukset ja toiveet tulevat esille ja toivottavasti niitä voidaan tulevaisuudessa hyödyntää.

2.3 Tutkimuksen toteutus ja aineiston analyysi

Opinnäytetyöni lomakemuotoinen kyselytutkimus oli pääosin kvantitatiivinen, jossa oli kvalitatiivisia piirteitä avointen kysymysten muodossa. Hain tutkimuslupaani Pirkkalan kunnalta ja sain sen 14.1.2015. Toimitin lomakkeet henkilökohtaisesti kaikkiin Pirkkalan kunnan päiväkoteihin 27.3.2015. Kasvattajilla oli tällöin myös mahdollisuus esittää kyselystä tarkentavia kysymyksiä, mikäli he niin halusivat, joten kyseessä oli nk. informoitu kysely. Jokaiselle päiväkotiryhmälle jaettiin yksi vastauslomake, johon he saivat vastata yhdessä ryhmän kaikkien työntekijöiden voimin. Päiväkodista riippuen ryhmiä oli 1-6 kappaletta. Opinnäytetyön tutkimukseen osallistui yhteensä 12 päiväkotia, ja noin 70 prosenttia jaetuista lomakkeista palautettiin, joka tarkoitti yhteensä 29 lomaketta.

Perusjoukkona tutkimuksessa olivat siis Pirkkalan kunnallisten päiväkotien kasvattajat. Kyselyssä käytettiin lomaketta, jossa oli yhteensä 6 avointa ja 4 suljettua kysymystä. Suljetuissa kysymyksissä käytettiin Likertin 5-portaista asteikkoa, vaihteluvälillä *erittäin hyvin ja ei ollenkaan* (Heikkilä 2010, 18; Vilka 2007, 46). Vastaukset kerättiin 10.4.2015. Avoimista kysymyksistä saadun aineiston pohjalta sisällönanalyysissä etsin

vastauksia yhdistäviä teemoja sekä merkityssisältöjä vastaten tutkimuskysymyksissä asetettuihin kysymyksiin (Alasuutari 2011, 53).

Analysoin avoimia kysymyksiä pääosin laadullisesti, vaikka aineistosta olisi ollut mahdollista saada myös suhteellisen kattava kvantitatiivinen analyysi. Tätä tutkimusta voidaan käyttää selvitysluonteisuutensa vuoksi esimerkiksi esitutkimuksena myöhemmille tutkimuksille (Vilka 2007, 68). Käytin Excel-ohjelmaa havainnollistamaan myös avointen kysymysten vastauksia pylväsdiagrammein. Määrällisessä voitiin tehdä kuitenkin kysymyksistä, joissa oli käytetty Likertin-asteikkoa selvittäessä kasvattajien tuen saantia. Loin Tixel- ja Excel-ohjelmien avulla havaintomatriisin, josta johdin opin- näytetyöhöni piirakkadiagrammit havainnollistamaan vastausten jakautumista.

Aihe oppinnäytteelleni nousi omasta harjoittelu- ja työkokemuksestani, sekä siellä kuulemistani asioista. Uskon vahvasti ennaltaehkäisevän ja aikaisessa vaiheessa ongelmiin puuttuvan työn tärkeyteen, ja vaikka tutkimukset yhä uudelleen tukevat sitä, emme välttämättä aina tiedä, mitä se tarkoittaa. Päiväkoti tutkimuskohteena valikoitui sekä oman kiinnostuksen, että lastentarhanopettajan viranpätevyyden saamisen vuoksi. Aiheeseen liittyvään teoriatietoon, tutkimuksiin ja muuhun materiaaliin olen tutustunut koko oppin- näyteprosessin ajan, kartuttaen omaa osaamistani ja muokaten tutkimuksen teoreettista viitekehystä.

Tutkimuskysymykset ja kysymyslomake muotoutuivat vähitellen aiheeseen enemmän paneutuessani. Ne nousivat sekä siitä, minkälaista tietoa työkentällä kaivattiin että minkälaista tietoa tunsin itse haluavani. Yritin tuoda kysymyksilläni näkyväksi henkilökunnan omia kokemuksia, mikä toi siihen laadullisen sävyn, mutta ymmärrän nyt myös, miksi avoimet kysymykset ovat erityisen haastavia kokemattomalle tutkijalle (Vilka 2007, 68). Laadullinen piirre tutkimuksessani pysyi siltä osin, että pidin jokaista poikkeavaa vastausta myös tärkeänä ja yritin säilyttää vastausten autenttisuuden myös analyysin aikana ja sen jälkeen.

2.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyyden kannalta oli erittäin tärkeää, että analyysivaiheessa oli mahdollista tietää, mistä päiväkotiryhmästä mikäkin vastauslomake tuli. Kysymyslomakkeissa

tai suljetuissa palautuskuorissa ei ollut vastaajien nimiä eikä muuta tietoa heistä, kuin heidän ammattinimikkeensä. Näin säilyi vastaajien anonymiteetti silläkin tasolla, että vastauksia ei voitu yhdistää mihinkään tiettyyn päiväkotiin ja tehdä siltä pohjalta minikäänlaisia päätelmiä. Tästä huolimatta opinnäyte on pyritty toteuttamaan niin, että työntekijöiden oma ääni pääsee esille sensuroimattomasti, mutta niin ettei yksittäisiä työntekijöitä tai ryhmiä voida tunnistaa loppupäätelmistä. Valtakunnallinen yleistettävyyys ei tässä tutkimuksessa ollut fokuksessa, vaan tarkoitus oli tuoda kasvattajien näkemyksiä esiin paikallisesti Pirkkalan kunnassa.

Tutkimusaineiston koko oli tutkittavaan aiheeseen nähden oikein hyvä, ottaen huomioon myös sen, että tarkastelun kohteena olivat vain Pirkkalan kunnan päiväkodit. Vastausprosentti oli myös hyvä, noin 70 % jaetuista kysymyslomakkeista palautui. Muutamissa vastauksissa oli ymmärretty kysymys väärin, joka osaltaan vääristää tutkimustulosta hieman, mutta koska puhutaan kuitenkin määrällisesti niin pienestä aineistosta, että yleistyksiä olisi muutenkaan hankala tehdä, tämä ei juuri vaikeuttanut aineistosta nousevien teemojen löytämistä. Niistä päiväkodeista, joissa minulla oli mahdollisuus selittää hieman kyselyn taustoja ja omaa kiinnostustani aiheeseen, vastausprosentti oli myös suurin. (Heikkilä 2014, 76; 178–179)

Tarkemman tutkimustuloksen ongelmien kausaliteeteista ja yleisyydestä olisi voinut saada tekemällä pilottitutkimuksena selvityksen joko esiintyvistä ongelmista tai resursseista. Näin olisi voitu päästä selkeämmin perille siitä, mitkä asiat vaikuttavat siihen, että jotkin asiat koetaan ongelmina toisissa päiväkotiryhmissä, mutta toisissa ei. Mielienkiintoista olisi myös selvittää muuttuvatko koetut ongelmat ajan myötä, ovatko tietyt ongelmat vain juuri nyt pinnalla ja nostaako uusi sosiaalihuoltolaki mahdollisesti erilaisia ongelmia pinnalle, tai korjaako se joitain olemassa olevista ongelmista.

3 LAPSIPERHEIDEN ONGELMAT

3.1 Perheet ja perhepolitiikka Suomessa

Lapset ja lapsiperheet voivat keskimäärin paremmin kuin koskaan aiemmin, mutta ongelmat kasautuvat usein samoille perheille ja Suomessakin on kasvava joukko yhä huonommin voivia perheitä ja lapsia (Kuivakangas 2002, 30). Sosiaali- ja terveysministeriö (2013, 6) on määritellyt perhepolitiikan tavoitteeksi ”*luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö ja turvata vanhemmille aineelliset ja henkiset mahdollisuudet perheen perustamiseen ja lasten kasvattamiseen*”. Perhepoliittiset tukitoimet voidaan niin ikään jakaa taloudelliseen tukeen tulonsiirtojen kautta, perheille tarjottaviin palveluihin kuten kotipalveluun ja päivähoitoon, sekä perhevapaisiin. (THL 2016). Perhepolitiikan tavoite on siis ensisijaisesti tukea perheitä, joissa vanhempien mahdollisuudet luoda lapsilleen heidän tarvitsemansa puitteet ovat jollakin tapaa heikentyneet, vaikka lapsiperheiden tuki nähdään pääosin subjektiivisena oikeutena, joka kuuluu kaikille lapsiperheille (Lainiala 2014, 27).

Muun muassa Katja Yesilova (2007, 42) kirjoittaa artikkelissaan Perheen puolesta, kuinka perhe ja sitä kautta vanhemmuus on ollut yhteiskunnallisessa murroksessa teollistumisesta, kaupungistumisesta ja maaltamuutosta lähtien. Tästä johtanutta sukuyhteyksien katkeamista ja yhteisöllisyyden olemassaolon häilymistä on käytetty yhtenä selittävänä tekijänä, kun on mietitty, mistä johtuu tietynlainen nykyperheiden ”vanhemmuuden hukassa oleminen”. Lapsia ei enää hoideta koko suvun voimin, vaan vanhemmat saattavat olla hyvinkin yksin ja kohdata paljon ulkoapäin tulevia oletuksia ja paineita lasten kasvatuksessa.

Nykyperheet eivät myöskään vastaa sitä perinteistä perheideologiaa, johon esimerkiksi perhetutkimuksissa on totuttu, vaan perhe on saanut paljon nyansseja esimerkiksi yksinhuoltajuuden, maahanmuuton, sateenkaariperheiden ja uusioperheiden myötä. 1960-luvulta lähtien avoliitot ovat myös tasaisesti lisääntyneet, vaikka vuoden 2015 (Tilastokeskus) tietojen mukaan yleisin (60 %) lapsiperheiden perhemuoto on edelleen avioliitossa olevat vanhemmat. Nimenomaan perheiden monimuotoisuuden lisääntyminen on myös johtanut niiden aikaisempaa tarkempaan lainsäädännölliseen määrittelyyn. (Antikainen 1998, 149; Rantala 2002, 20–21; Yesilova 2007, 41)

Syntyvyys on laskenut Suomessa viimeisen viiden vuoden ajan, ja sitä on osittain selitetty taloudellisella taantumalla (Miettinen 2015, 9; 92). Toisaalta ensisynnyttäjien keski-ikä jatkaa myös nousuaan (Tilastokeskus 2015), mikä tuo uudenlaisia vaikeuksia esimerkiksi erilaisten lisääntyneiden terveysongelmien (sekä lapsilla että äideillä) ja keskenmenojen riskien myötä, vaikka lasten hankinnassa myöhemmällä iällä voi olla suotuisiakin vaikutuksia, esimerkiksi vanhempien taloudellisen vakauden myötä (Gissler, Klementti, Lammi-Taskula & Miettinen 2014, 176–177).

3.2 Perheiden ongelmat

Perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä on lähestulkoon itsestään selvää, että mitä aikaisemmin tukea pystytään antamaan, sitä enemmän ennaltaehkäistään myöhempien, suurempien ongelmien syntymistä ja ongelmien kasaantumista. Tämä on todistettu tutkimuksissa (esim. Heckman 2011) vaikuttavaksi tavaksi asennoitua ongelmiin sekä perheiden näkökulmasta että taloudellisesti, kun ehkäistään suurempien, erityisiä korjaavia tukitoimia vaativien ongelmien syntyä.

Huolenaiheet voidaan karkeasti jakaa kahteen: vanhempien, vanhemmuuden ja perheen ongelmiin yleisesti, sekä lasten kasvuun ja kehitykseen liittyviin ongelmiin. Vanhempien ongelmista korostuvat aikaisemmin mainitut mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä taloudelliset ongelmat jotka voivat liittyä näihin, tai olla liittymättä. Taloudellisiin ongelmiin liittyy usein vähintään toisen vanhemman työttömyys. Vanhempien ongelmiin liittyvät usein parisuhteeseen liittyvät ristiriidat, sekä vanhempana toimimiseen liittyvät huolet, kuten epävarmuus ja uupumus. Lisäksi huolta kannetaan ajankäytön jakamisen ristiriitaisuudesta, joka liittyy usein työn ja perheen yhdistämiseen.. (Eura-
maa ym. 2001, 20–21; Kuivakangas 2002, 34; Salmi & Lammi-Taskula 2014, 42–43; THL 2011, 73.)

Pulkkinen (2002, 18) lisää, että parisuhteen ongelmat voivat pitkään jatkuessaan johtaa vanhempien eroon, joka jo itsessään on riskitekijä lapsen hyvinvoinnille. Eroon on usein johtanut tapahtumasarja, johon liittyy esimerkiksi riitelyä tai vanhempien ongelmia ja jolla on enemmän vaikutusta lapseen.

Avioeronneisuus ei Tilastokeskuksen (2014) mukaan ole varsinaisesti lisääntynyt viimeisen 20 vuoden aikana. Keski-ikä avioeronneilla miehillä ja naisilla on noin 40 vuotta, mutta kun tämä tieto yhdistetään ensisynnyttäjien keski-ikänsä kasvuun, voitaisiin olettaa, että alle kouluikäisten lasten vanhemmat eroavat useammin kuin ennen (Gissler ym. 2014, 177). Pikkulasten vanhempien erojen on mediassa arveltu johtuvan esimerkiksi vanhempien ajanhallinnan ongelmista, sekä tietynlaisesta haluttomuudesta muuttaa elämäntyyliään lapsen hankinnan myötä (Pelkonen 2014).

Vanhemman ongelmat vaikuttavat aina myös lapseen. Berg ja Johansson (2011,14) mainitsevat, että useissa tutkimuksissa on todettu yhteyksiä vanhempien psykiatristen ja päihdehäiriöiden sekä lasten myöhemmän sairastumisriskin välillä. Varsinaista merkitystä sillä, mikä diagnoosi vanhemmalla on, ei ole voitu osoittaa, vaan erityinen merkitys on löydetty sille, miten ongelmat vaikuttavat perheeseen ja sen sisäisiin vuorovaikutussuhteisiin pitkän ajan kuluessa.

Samat sairaudet voivat lisäksi johtua monista erilaisista tekijöistä eri henkilöillä, ja samat syyt voivat johtaa eri mielenterveyden häiriöihin. Oleellista on riskitekijöiden ja suojaavien tekijöiden välinen suhde. Riskitekijöitä voivat olla vanhemman mielenterveyshäiriön lisäksi esimerkiksi vanhempien päihdekäyttö, lapsen laiminlyönti tai kaltoinkohtelu, fyysiset pitkäaikaissairaudet sekä kuormittavat elämäntapahtumat. (Gissler ym. 2014, 188)

Päihde- ja mielenterveysongelmat ovat suhteellisen yleisiä suomalaisen aikuisväestön keskuudessa. Aiheesta on tehty tutkimuksia, joista Berg ja Johansson (2011, 9) mainitsevat esimerkiksi Terveys 2000-tutkimuksen (Mielenterveysliitto ym. 2000–2001), jonka tarkoituksena oli kartoittaa tärkeimpien suomalaisten kansansairauksien syitä, hoitotilannetta sekä niihin liittyvää työ- ja toimintakykyä. Siinä tutkituista yli 30 vuotiaista (n=8029) 5 % oli kärsinyt viimeisen vuoden aikana vakavan masennustilan, ja 4 %:lla tutkituista täyttyivät alkoholiriippuvuuden tunnusmerkit. Berg ja Johansson (2011) viittaavat myös useisiin muihin tutkimuksiin, joissa on jatkuvasti todettu tutkimuksesta riippuen kolmanneksessa – viidenneksessä aikuisväestöstä esiintyvän jonkinasteisia mielenterveyden häiriöitä. Bergin ja Johanssonin (2011, 13) mukaan vuoden 2009 lopussa suurin työkyvyttömyyseläkkeeseen johtanut tekijä oli mielenterveyden ongelmat.

Uudessa sosiaalihuoltolaissa painotetaan sekä päihde- että mielenterveystyön ennaltaehkäisevää ja entistä yhteistyöpainotteisempaa työskentelyä. Kunnalla on velvollisuus järjestää molempia ja suunniteltava palvelut niin, että ne muodostavat toimivan kokonaisuuden kunnan muiden päihde- ja mielenterveyspalvelujen kanssa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016, 44). Yhä enemmän tarvitaan myös peruspalvelusektorin ja näiden spesifisien palvelujen yhteistyötä ja tiedonjakoa. Erityisesti silloin kun on kyse perheistä, joissa on alaikäisiä lapsia. Lainsäädännössä tämä on otettu huomioon entistä paremmin viimeaikaisten perhesurmien kiirehtimänä. Vuonna 2016 käynnistyi myös Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE), jonka tavoitteena on erityisesti kustannuspainotuksen siirtäminen korjaavista palveluista ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä palvelujärjestelmän yhtenäistäminen (Aula 2016). Korjaavia palveluita tarvitaan kuitenkin silloin, kun ongelmat ovat ehtineet jo muuttua perheiden toimintakykyä, hyvinvointia ja toimeentuloa tai lapsen kasvua ja kehitystä vaarantaviksi.

Taloudelliset ongelmat vaikuttavat konkreettisesti kykyyn hankkia palveluita, mutta lisäksi voidaan puhua tietynlaisesta domino-efektistä. Sendhil Mullainathan, Harvardin yliopiston ekonomian professori on tehnyt tutkimusta niukkuuden ja köyhyyden vaikutuksesta loogiseen päättelykykyyn ja käyttäytymiseen. Hän esittelee tutkimustuloksiaan kirjassa *Scarcity: Why Having Too Little Means So Much* (2015). Hänen mukaansa, mikä tahansa psykologisesti pitkäaikaisesti stressaava ja kuormittava tekijä vähentää kykyämme toimia rationaalisesti ja oikein muissa toiminnoissa, kuten esimerkiksi lasten kasvatuksessa (Mullainathan 2015).

Myös THL on ottanut kantaa tähän, ja toteaa raportissaan, että nimenomaan taloudellisesti niukkoina aikoina lapset ja nuoret saavat kotona vähemmän tukea vanhemmiltaan ja ovat siksi myös heikommassa asemassa (Kestilä ym. 2012, 3). Tilastokeskuksen (2016) viimeisimmän työllisyystutkimuksen mukaan kesäkuussa 2016 työttömiä oli Suomessa noin 264 tuhatta, tämä tarkoitti noin 9,3 %:n työttömyysastetta. Lisäksi vuonna 2008 alkanut talouskriisi on vaikuttanut sekä suoraan työllisyyteen, että välillisesti esimerkiksi asuntojen hintojen nousuun, erityisesti suuremmissa kaupungeissa (Salmi & Lammi-Taskula 2014, 27; Lainiala 2014, 65). Toimeentulossa on suuria eroja erilaisten perheiden välillä, joista huonoimmassa taloudellisessa tilanteessa ovat yksinhuoltaja- ja monilapsiset perheet (Hakulinen-Viitanen ym. 2014, 163–164). Ilmiöt ovat siis isoja sekä perheiden näkökulmasta, että valtakunnallisesti kansantalouden näkökulmasta tarkasteltuna.

Mielenterveysongelmien lisäksi alkoholi on Suomessa yksi kansanterveyden kannalta, sekä lapsiperheiden hyvinvoinnin kannalta merkittävä tekijä. Kantaa alkoholipolitiikkaan lasten näkökulmasta on ottanut myös esimerkiksi Lastensuojelun keskusliitto, joka on antanut useita lausuntoja sosiaali- ja terveystieteille. Viesti on selvä: alkoholi on yhteiskunnallisesti suuri lasten hyvinvointia näkertävä tekijä ja sen kulutusta koskevia asenteita tulisi vähintään seurata aktiivisesti (mm. Sariola 2013). Hakulisen ym. (2014, 155) mukaan päihteiden ongelmakäyttö on kuitenkin harvinaisempaa lapsiperheissä kuin samanikäisillä lapsettomilla.

Vanhempien ongelmien lisäksi perheiden ongelmissa on otettava huomioon myös muut lapsen kehitystä ja kasvua vaarantavat tai hankaloittavat tekijät ja tukea voidaan tarvita hyvin erilaisista syistä. Varsinaisen erityisen tuen tarpeen määritelmät tulevat sosiaali- huoltolaista, josta johtuu se, että arvioinnin tuen tarpeesta tekee lapsen kohdalla aina viimekädessä sosiaalityöntekijä. Lapsi voi tarvita tukea samoista syistä kuin muutkin erityistä tukea tarvitsevat henkilöt, mikä myös määrittää sosiaalihuoltolaissa. Näitä syitä voivat olla esimerkiksi kognitiivinen tai psyykinen sairaus tai vamma, jonka vuoksi hänellä on vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluja, päihteiden ongelmakäyttö tai muu usea yhtäaikaista tuen tarve tai syy. Lisäksi STM (2016) on linjannut, että ”- - tuen tarvetta selvitettäessä ja arvioitaessa huomiota tulee aina kiinnittää lapsen ikä- ja kehitystasoon ja vastata tuen tarpeisiin sen mukaisesti.” (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2016, 23–25)

Varsinaisen laissa määritetyn erityisen tuen tarpeen lisäksi tuen tarpeita voi olla myös muunlaisia, ja erityisen tuen tarpeen käsitettä käytetään päivähoidossa myös sellaisista lapsista, joilla ei ole välttämättä edes mitään diagnosoitua häiriötä tai sairautta. Esimerkiksi silloin kun lapsen äidinkieli ei ole suomi, tarvitaan erillistä kielellistä tukea, vaikka lapsen kehityksessä ei olisi mitään huolenaiheita. Erityisen tuen tarve ei myöskään itsessään välttämättä ole perheen arkea haittaava ongelma, vaan samoin kuin muiden perheitä koskettavien kriisien ja ongelmien suhteen, olennaisempaa on se, miten se vaikuttaa perheen toimeentuloon ja hyvinvointiin. Hyvin toimivalla tukijärjestelmällä voidaan minimoida perheiden ongelmien riskivaikutukset ja kasautuminen.

3.3 Lapsiperheiden palvelut Pirkkalassa

Pirkkalassa on tarjolla monipuolisesti lasten ja perheiden palveluja sekä Pirkkalan kunnan tuottamana, että 3. sektorin, kuten Pirkkalan seurakunnan sekä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pirkkalan Paikallisyhdistyksen tarjoamana. Suoraan lapsiperheille tarkoitettujen palveluiden lisäksi vanhemmat ovat tietenkin myös oikeutettuja muihin aikuisille suunnattuihin terveys- ja sosiaalipalveluihin. Seuraavan sivun kuvaan on koottu joitakin alle kouluikäisten lasten perheille suunnattuja palveluja.

LAPSIPERHEIDEN PALVELUT PIRKKALASSA

VARHAISKASVATUS

- Kunnallinen päivähoito
  - Päiväkodit & Vuorohoito
  - Perhepäivähoito
- Yksityinen päivähoito
- Avoin varhaiskasvatus (Kunta ja 3. Sektori)
  - Perhekerhot ja lasten kerhot

3. SEKTORIN TARJOAMAT MUUT PALVELUT

- Pirkkalan Seurakunta
  - Kerhot, muskari, perhekahvila, vauvakahvila, tapahtumia perheelle ym.
<http://www.pirkkalanseurakunta.fi/ryhmat/lapset-ja-lapsiperheet>
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pirkkalan Paikallisyhdistys
  - Vertaistukiryhmät, perhekahvilat, odottavien ryhmät, lastenhoitotoiminta, kerhot ym.
<http://pirkkala.mll.fi>

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT

- Neuvolat (maksuttomia asiakkaille)
  - Äitiys- ja perhesuunnitteluneuvola
  - Lastenneuvola (0-7 v. lasten perheille, lapsen kehityksen seuranta, vanhemmuuden tukeminen ja ohjaus tarvittaessa muihin palveluihin, esim. psykologi / puheterapeutti/ fysioterapeutti)
  - Perheneuvola (0-12 v. lasten perheille, parisuhdeongelmat, perheen sisäiset ristiriidat, vanhemmuuden tukeminen, ohjaus ja neuvonta kasvatustilanteissa ym., yksilö-/ryhmä- tai paritapaamiset)
  - Neuvolan perhetyö (Alle kouluikäisten lasten perheille, kasvatustilanteet, parisuhdeongelmat, arjen pyörittäminen, uupumus ym., tapaamiset pääasiassa asiakkaiden kotona)
- Terveyskeskuspsykologi (asiakkaat pääasiassa neuvolan kautta, mutta voi olla myös itse suoraan yhteydessä, enimmäkseen lapsiperheiden käytettävissä, mutta voi tarjota keskusteluapua myös muille – aikuisten mielen terveysongelmissa psykiatrinen sairaanhoitaja, päihdeongelmissa päihdesairaanhoitaja ja aikuissosiaalityöntekijät)
- Puheterapeutti (tutkii ja kuntouttaa kielellisiä häiriöitä)
- Kotipalvelu (turvataan perheen huolenpito tehtävä auttamalla arjessa, esimerkiksi siivouspalveluna, perusteena myöntämiselle toimintakykyä alentava syy tai erityinen elämäntilanne)
- Lastenvalvoja
- Terveyskeskuksen muut palvelut, kuten hammashoito, fysioterapeutti ym.

KUVIO 1. Alle kouluikäisten lasten perheille suunnatut palvelut Pirkkalassa

Varhaiskasvatuspalveluihin lukeutuu kaikkien kolmen palveluntarjoajasektorin palveluita kunnallisesta päivähoidosta avoimeen varhaiskasvatustoimintaan esimerkiksi MLL:n Pirkkalan paikallisyhdistyksen kerhojen muodossa. Kolmannen sektorin varhaiskasvatuspalvelut painottuvat avoimeen varhaiskasvatukseen, mutta ne tarjoavat myös monia muita erityisesti lapsille ja lapsiperheille suunnattuja palveluja. Lastenvalvojan toimenkuvaan kuuluu pääasiassa isyyden selvittäminen avioliiton ulkopuolella syntyneille lapsille, sekä vanhempien lasta koskevien sopimusten vahvistaminen erotilanteissa. (Pirkkalan kunta 2016, MLL:n Pirkkalan paikallisyhdistys 2016, Pirkkalan Seurakunta 2016)

4 PÄIVÄHOIDON TEHTÄVÄ JA TYÖNTEKIJÖIDEN VALMIUDET

4.1 Päivähoidon tehtävä ja rooli tulevaisuudessa

Pienten lasten pääasialliseen kasvuympäristöön kuuluvat olennaisesti kaksi ympäristöä: koti ja päivähoitopaikka (mm. THL 2012). Usealle suomalaiselle lapselle tämä päivähoitopaikka on kunnallinen päiväkotiki, johon olen tämän tutkimuksen näkökulmasta rajannut myös viitekehysten. Muita mahdollisia päivähoitopaikkoja ovat (yksityinen tai kunnallinen) perhepäivähoito sekä yksityiset päiväkodit. Nämä kasvuympäristöt parhaimmillaan tukevat lapsen sosioemotionaalista ja moraalista kehitystä, mutta niissä voi olla myös sitä uhkaavia tekijöitä. Laadukas varhaiskasvatus tasoittaa lisäksi esimerkiksi perheiden köyhyydestä johtuvaa lasten epätasa-arvoa. (esim. Pulkkinen 2002, 14; Kekkonen 2014, 258.)

Varhaiskasvatuksen toteuttamista ohjaavat varhaiskasvatuslaki sekä varhaiskasvatussuunnitelma, joita on avattu teoksissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) sekä Varhaiskasvatuksen linjaukset (2003). Karila ja Nummenmaa (2001, 11) esittelevät Huttusen jaon päivähoidon neljään yhteiskunnalliseen tehtävään: työvoimapolitiittiseen, perhepolitiittiseen, sosiaalipoliittiseen sekä koulutuspolitiittiseen. Tämä ajatus pohjautuu päivähoidon integraatiotehtävälle, johon kuuluu toisaalta lasten persoonallisuuden kasvun, mutta myös perheiden kotikasvatuksen tukeminen. Kotikasvatuksen tukemisella tarkoitetaan lapsen kannalta tavoitteellista ja kunnioittavaa kasvattajan ja vanhempien välistä keskustelua kasvatusarvoista, periaatteista ja kulttuurista. Tällainen suhde perustuu luottamukselle sekä tiiviille yhteistyölle. (Karila & Nummenmaa 2011, 29; Koivunen 2009, 151–152.)

Työvoimapolitiittisesta näkökulmasta päivähoito toimii kahdella tavalla. Toisaalta se työllistää varhaiskasvatuksen henkilökuntaa, mutta toisaalta antaa myös lapsiperheiden vanhemmille mahdollisuuden työssäkäyntiin. Työn ja perheen yhteensovittaminen luo paineita sekä työelämälle, että perhe-elämän mielekkäälle järjestämiselle ja parisuhteelle. Työn ja perheen mielekäs yhdistäminen onkin otettu fokukseseen myös valtakunnallisessa perhepolitiikassa. (Lammi-Taskula & Salmi 2014, 52; Lainiala 2014, 10.)

Lammi-Taskula ja Salmi (2014, 26) mainitsevat lapsiperheiden vanhempien olevan työelämässä jopa useammin kuin lapsettomien miesten ja naisten, sekä naisten olevan Suomessa yleisemmin täyspäivätyössä kuin EU:ssa keskimäärin. Lapsiperhekyselyyn vuonna 2012 vastanneista pienten lasten vanhemmista kolmasosa koki, että työ syö liikaa tilaa perheen kanssa vietettävältä ajalta usein tai jatkuvasti (Lammi-Taskula & Salmi 2014, 41). Työn kuormittavuus vaikuttaa myös parisuhteeseen esimerkiksi lisäämällä konflikteja kotitöiden hoitamiseen liittyen, mikä saattaa johtaa avo- tai avioeroon (Lammi-Taskula & Salmi 2014, 41–43). Äidit käyttävät edelleen eniten perhevapaita, ja tästä johtuen alle kolmevuotiaiden lasten äidit ovatkin harvemmin töissä, kuin muut äidit, mutta toisaalta pienten lasten äidit kertovat jaksavansa paremmin lasten kanssa, kun he käyvät myös töissä (Lammi-Taskula & Salmi 2014, 31; 43). Päiväkoti-instituutio tukee siis perheen sisäistä sekä yhteiskunnallista tasa-arvoa.

Vuonna 2014 seitsemän prosenttia kaikista, noin 230 tuhannesta päivähoidossa olevista lapsista on vuorohoidossa, joka tarkoittaa päiväkodin normaalien aukioloaikojen (pääsääntöisesti 6:00–18:00) ulkopuolella tapahtuvaa aamu-, ilta- tai yöhoitoa sekä viikonloppuisin tapahtuvaa ympärivuorokautista hoitoa. Pirkkalassa on yksi vuorohoitoryhmä. Pääosin vuorohoitoa käyttävät ne vanhemmat, joilla on itsellään epätyypilliset työajat. Ongelmia syntyy silloin kun työajat ovat epätyypillisyytensä lisäksi epäsäännöllisiä ja ennakoimattomia. (Kekkonen, Malinen, Laakso, Rönkä & Tammelin 2014, 53; 61–66)

Päivähoidon rooli syrjäytymisen ehkäisemisessä korostuu erityisesti silloin, kun on kyse sen käyttämisestä lastensuojelun tukimuotona. Tukena toimii päiväkotiryhmä itsessään, sekä kaikki siihen liittyvät arjen rutiinit, pedagoginen toiminta ja pysyvät ihmissuhteet. (Koivunen 2009, 16)

Parhaimmillaan päivähoito antaa mahdollisuudet lapsen edun toteutumiselle silloinkin, kun kotoa saatava tuki kasvulle ja kehitykselle ei ole riittävä. Pääasiallisena pyrkimyksenä on toteuttaa sosiaalihuoltolain (1301/2014) 5 §:ssä määriteltyä lapsen etua, jonka tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoisen kehitys ja hyvinvointi, mahdollisuus saada ymmärtämystä sekä iän ja kehitystason mukainen huolenpito, turvallinen kasvuympäristö ja ruumiillinen sekä henkinen koskemattomuus sekä tuki itsenäistymiseen ja kasvamiseen vastuullisuuteen. Tasapainoisessa kehityksessä kasvattajien tehtävä on antaa lapselle eväät itsekunnioitukseen ja siihen, että lapsi tuntee olevansa rakastamisen arvoinen (mm. Brené Brown, 2010). Huolenpito itsessään voidaan määritellä Pulkkisen

(2002, 17) mukaan emotionaalisen tuen antamiseksi, lapsen toimintojen valvonnaksi sekä tarpeellisten rajojen asettamiseksi.

Aina varhaiskasvatuspalveluiden kaltaiset peruspalvelut eivät kuitenkaan riitä, vaan ennaltaehkäisevien palvelujen rinnalle tarvitaan korjaavia palveluja silloin kun ongelmat ovat kasvaneet jo suuremmiksi. ”Palveluista on apua mutta ei riittävästi – lasten sijoitusten määrä on edelleen korkea” -artikkelissa (THL, 2016) viitataan HuosTa-hankkeen (2014–2015) päätuloksiin, joissa kerrotaan, että lähes jokainen sijoitettu lapsi oli saanut jonkinlaista avohuollon tukea ja palveluita, mutta ne olivat olleet riittämättömät estämään sijoitusta. THL:n tietojen mukaan vuoden 2014 aikana kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna lähes 18 tuhatta lasta. Tätä on syytä pohtia erityisesti nyt, kun panostamme enemmän avo- ja peruspalveluihin, joihin varhaiskasvatus lukeutuu. Päivähoidolta vaaditaan yhä enemmän vastinetta myös avoperhepalvelunäkökulmasta perheiden muuttuviin tarpeisiin. Muutokset sosiaalipalvelujen saannissa vaikuttavat erityisesti lapsiperheisiin, kun päiväkoteja suljetaan ja ryhmäkoot kasvavat entisestään. THL:n (Kestilä, Mäkelä, Perälä & Salmi 2012, 3) raportin mukaan yli puolessa kunnallisista päiväkoedeista on edelleen liian vähän kasvattajia.

Myös tämänkaltaisten, taloussäästöjen ja -leikkausten aiheuttamien, kielteisten lapsiin vaikuttavien seurausten ennalta tunnistaminen on tärkeää, ja siihen velvoittavat myös kansainväliset sopimukset (esim. Alila 2011, 13). Tähän on julkisuudessa ottanut kantaa esimerkiksi Ira Custódio Suomen UNICEFista, johon huolestuneet vanhemmat ovat olleet talousleikkausten myötä enenevässä määrin yhteydessä (UNICEF, 2016). Päivähoidolla on pitkään ollut kiistattoman vahva asema lapsiperheiden palveluissa ja näyttää siltä, ettei sitä olla horjuttamassa ainakaan kokonaan.

4.2 Työntekijöiden valmiudet ja tuen tarve

Tauriainen (2000) on tehnyt tutkimusta laatukäsityksistä päiväkodissa. Hän tuo esiin, että useissa aiemmissa tutkimuksissa on todettu työntekijöiden kasvatusnäkemysten ja käytännön toiminnan eroavan usein toisistaan (Tauriainen 2000, 132). Samasta asiasta puhuvat myös Karila ja Nummenmaa (2001, 16): kasvattaja on aina koulutuksen ja työn tuoman kokemuksen lisäksi oman aikansa ja kasvatuksensa lapsi, ja kasvattaja toimii osittain tiedostamattaan niiden ympäristöstään poimimien arvojen ja asenteiden pohjal-

ta. Koivunen (2009, 122) lisää, että nämä tiedostamattomat asenteet ja tavat toimia vaikuttavat lisäksi tapaan jolla kasvattaja arvioi lasta ja on vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Ne tällöin myös vaikuttavat lapseen, ja osittain myös itse arviointiin ja sen tuloksiin.

Tauriaisen (2000, 134) mukaan luottamuksellisessa ilmapiirissä toteutettu vertaisarviointi, työn kuvailu, jäsentäminen ja yhteinen keskustelu ovat korvaamattomia välineitä kiinnittämään työntekijöiden huomio työssä oleviin kehitystarpeisiin, kehittämään omaa oppimista ja tekemään kasvatuskäsitykset näkyviksi, vaikka oma työn altistaminen muiden arvioiville katseille ei ole helppoa. Kasvattaja on kuitenkin tekemisissä omien ja työtoverien näkemysten lisäksi myös vanhempien ja perheiden kasvatuskäsitysten kanssa.

Karila ja Nummenmaa (2011, 33; 55) jakavat päiväkotityön keskeiset osa-alueet neljään osaamisalueeseen: toimintaympäristön ja perustehtävien tulkintaan liittyvä osaaminen, varhaiskasvatukseen liittyvä osaaminen, yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen liittyvä osaaminen sekä jatkuvaan kehittämiseen liittyvä osaaminen. Suomalainen varhaiskasvattajien koulutus muotoutuu pitkälti sen mukaan, minkälaisia tarpeita heidän osaamiselleen nähdään olevan. Suomessa on tutkittu suhteellisen vähän, minkälaista osaamista päiväkotityöskentely vaatii. Ammatillisuus itsessään voidaan nähdä joko staattisena, koulutuksesta saatuna arvopakettina, joka pysyy suhteellisen muuttumattomana työelämään siirtyessä, tai se voidaan nähdä jatkuvana prosessina, jota kokemus ja koulutukset vuorovaikutuksessa muiden ammattilaisten kanssa monipuolistavat ja muokkaavat. Tämä on pitkälti työntekijän omasta asennoitumisesta riippuvaa. Voidaan kuitenkin puhua ns. ydinosamisesta, jossa kiteytyy tapa ajatella, perustella ja toimia. (Karila & Nummenmaa 2001, 23–26; 81)

Karilan ja Nummenmaan (2011, 33) jaosta nimenomaan yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen liittyvä osaaminen tulevat keskeisiksi perheiden ongelmatilanteissa. Varhaiseen puuttumiseen liittyy olennaisesti huoli ja sen herääminen, on kyseessä sitten lapseen tai perheeseen liittyvät asiat. Toki näiden asioiden havainnointi ja huomaaminen vaatii myös muunlaista osaamista. Perheet saattavat itse tuoda esiin huolta omasta jaksamisestaan tai muista perheessä olevista ongelmista sekä lasten kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista. Kasvattajan tehtävä tällöin on kertoa, mistä apua voi sitä hakiessaan saada, mikäli ongelma ei varsinaisesti kuulu päivähoidon vastualueelle (Koivunen 2009, 17). Joskus tämän vastualueen rajaaminen on haasteellista.

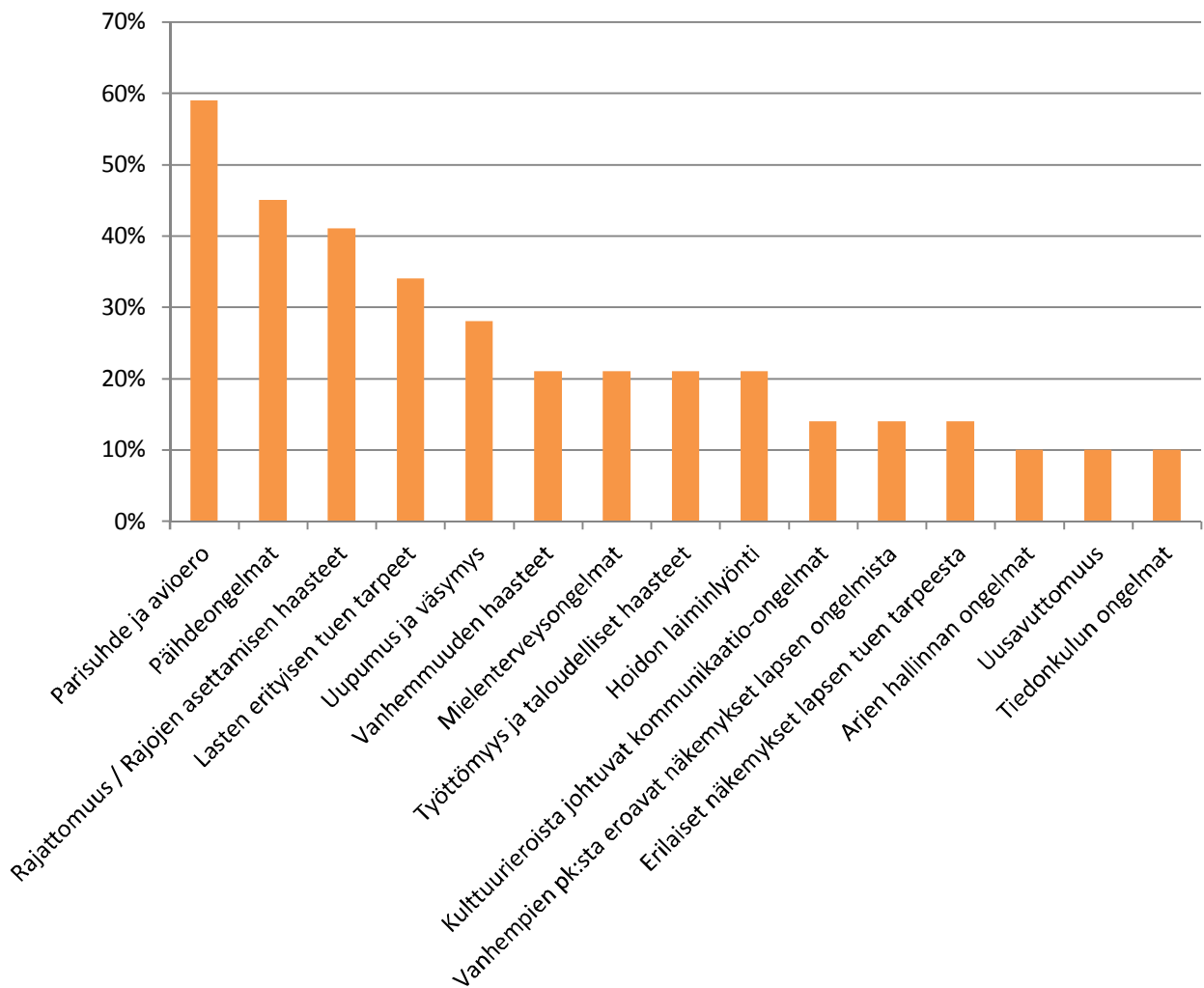
Olennaista on kasvattajan itsensä kokema huoli lapsesta tai perheestä. Huoli voi olla eriasteista, ja sen arviointiin on kehitetty esimerkiksi Huolen vyöhykkeistö, jonka Eriksson ja Arnkil esittelevät Stakesin oppaassa Huoli puheeksi (2012). Huolen vyöhykkeistöä voidaan käyttää apuna esimerkiksi silloin, kun mietitään, miten asiat voidaan ottaa puheeksi, mihin yhteistyötahoihin on tarvetta olla yhteydessä, tai onko tarpeen tehdä lastensuojeluilmoitus. Perheen ongelmiin ei kuitenkaan ole helppo työntekijälähtöisesti puuttua varsinkaan silloin, kun työntekijä tuntee että perheen kanssa syntynyt suhde on vaarassa katketa. (Eriksson & Arnkil 2012, 16) Puheeksi ottaminen on kuitenkin tärkein ja usein ainoa työkalu ongelmiin puuttumiseksi, ennen kuin tarvitaan korjaavia palveluja esimerkiksi lastensuojelun kautta.

THL:n Lastensuojelu 2014 (Kuoppala & Säkkinen 2015, 13) tilaston mukaan, kyseisenä vuonna lastensuojeluilmoituksia tehtiin 63 707 lapsesta. Pirkanmaalla ennakkollisia lastensuojeluilmoituksia tehtiin 109, lastensuojeluilmoituksia 7591 ja pyyntöjä lastensuojelutarpeen selvittämiseksi 282. Yhdestä lapsesta tehtiin tilaston mukaan noin puolitoista ilmoitusta. Tilastot eivät kuitenkaan kerro, kuinka paljon näitä ilmoituksia tehtiin esimerkiksi päiväkodin henkilökunnan toimesta, ja minkä asteisen ja mistä johtuvan huolen herättyä. Osataanko ja uskalletaanko ongelmiin puuttua ennen kuin ne ovat liian suuria?

5 TULOKSET

5.1 Perheiden ongelmat päiväkodin arjessa

Kasvattajia pyydettiin kuvailemaan, minkälaisia perheiden (lasten/vanhempien/koko perheen) ongelmia he kohtaavat, tai ovat kohdanneet päiväkodin arjessa. Ongelmat olivat hyvinkin moninaisia vaihdellen yksilöllisistä ongelmista koko perhettä koskettaviin ongelmiin, sekä lyhytaikaisista ongelmista pitkäkestoisiin. ”Kaikkea mikä kuuluu elämään.” Vastauksissa mainitut ongelmat jakautuivat pääosin vanhempien ongelmiin, koti-kasvatukseen liittyviin ongelmiin, päiväkodin ja vanhempien väliseen yhteistyöhön liittyviin ongelmiin sekä lasten kasvuun ja kehitykseen liittyviin ongelmiin.

KUVIO 2. Perheiden ongelmien yleisyys vastauksissa

Vanhempien ongelmista eniten mainittiin parisuhde ja avioero, yli puolessa vastauksista (59 %), tämä oli selkeästi eniten vastauksissa esiintyvä teema. Päihde- ja alkoholiongelmat nousivat esille myös lähes puolessa vastauksista (45 %). Reilussa neljänneksessä vastauksista (28 %) mainittiin uupumus ja väsymys tai stressi sekä mielenterveysongelmat hieman yli viidenneksessä vastauksista (21 %). Työttömyys ja taloudelliset haasteet mainittiin niin ikään noin viidenneksessä (21 %) vastauksista. Reilussa kymmenessä prosentissa vastauksista mainittiin uusavuttomuus. Hieman siihen liittyen arjen hektisyys tai ylipäätään sen hallinnan ongelmat niin ikään 10 prosentissa vastauksista. Näiden lisäksi yksittäisissä vastauksissa mainittiin aggressiivisuus, sosiaaliset ongelmat, vanki-vanhemmuus, lapsiin kohdistuva väkivalta sekä vanhemman vakava fyysinen sairaus.

Kasvatukseen liittyvistä ongelmista eniten mainittiin rajojen asettamisen vaikeus tai rajattomuus, lähes puolessa vastauksista (41 %). Näistä muutamassa mainittiin erikseen nimenomaisesti se, että vanhemmat antavat lapsen pääasiassa päättää asioista, joita yhdessä vastauksista luonnehdittiin sanoin: ”*lapsi on pomo*”. Tämä linkittyi osassa vastauksista yhteen avioeron ja sitä kautta vanhempien asettamien rajojen ristiriitaisuuden kanssa. Ylipäätään vanhemmuuden hukassa oleminen tai haasteet vanhemmuudessa mainittiin viidenneksessä vastauksista (21 %). Lisäksi viidenneksessä vastauksista (21 %) mainittiin myös lasten perustarpeiden- tai hoidon laiminlyönti tai tietämättömyys näistä perustarpeista.

Päiväkodin ja vanhempien välisistä yhteistyöhön liittyvistä ongelmista eniten mainittiin kulttuurieroista johtuvat kommunikoinnin ongelmat noin 14 prosentissa vastauksista. Lähes yhtä monessa vastauksista mainittiin tiedonkulun ongelmat, jotka linkittyivät pääasiassa avioeroperheisiin, mutta myös ns. tavallisiin perheisiin. Nämä tiedonkulun ongelmat mainittiin 10 prosentissa vastauksista. Esimerkkeinä näistä annettiin lomakkeiden palauttaminen sekä päiväkodin tapahtumien muistaminen. Vanhempien erilaiset näkemykset lasten haasteista, joko niin, että he kokevat ”- - *ongelmana lapsen normaaliin kasvuun ja kehitykseen liittyvät asiat*” tai niin, että heillä on ”- - *lapsen haasteista eri käsitys*”, eivätkä he jaa kasvattajien näkemystä mahdollisista tuen tarpeista, tai hyväksy lapsen saamaa diagnoosia, mainittiin yhteensä reilussa 14 prosentissa vastauksista. Lisäksi yksittäisissä vastauksissa nostettiin vanhempien päivähoidolle asettamat kohtuuttomat vaatimukset, elämän- ja kasvatusarvojen erilaisuus, vanhempien tuesta kieltäytyminen sekä muut palveluohjauksen haasteet.

Lasten kehitykseen ja kasvuun liittyvistä ongelmista suurin mainintojen määrä oli lasten erityisten tuen tarpeilla, joita vastauksissa oli kolmanneksessa (34 %). Näissä vastauksissa eriteltiin esimerkiksi erityiseen tukeen liittyviä huolia ja haasteita, kielellisiä häiriöitä tai haasteita, tunne-elämän häiriöitä, oppimisvaikeuksia ja vuorovaikutuksen ongelmia. Näiden lisäksi yksittäisissä vastauksissa lasten normaalista kehityksestä ja kasvusta poikkeavista ongelmista mainittiin pahat allergiat sekä fyysiset sairaudet.

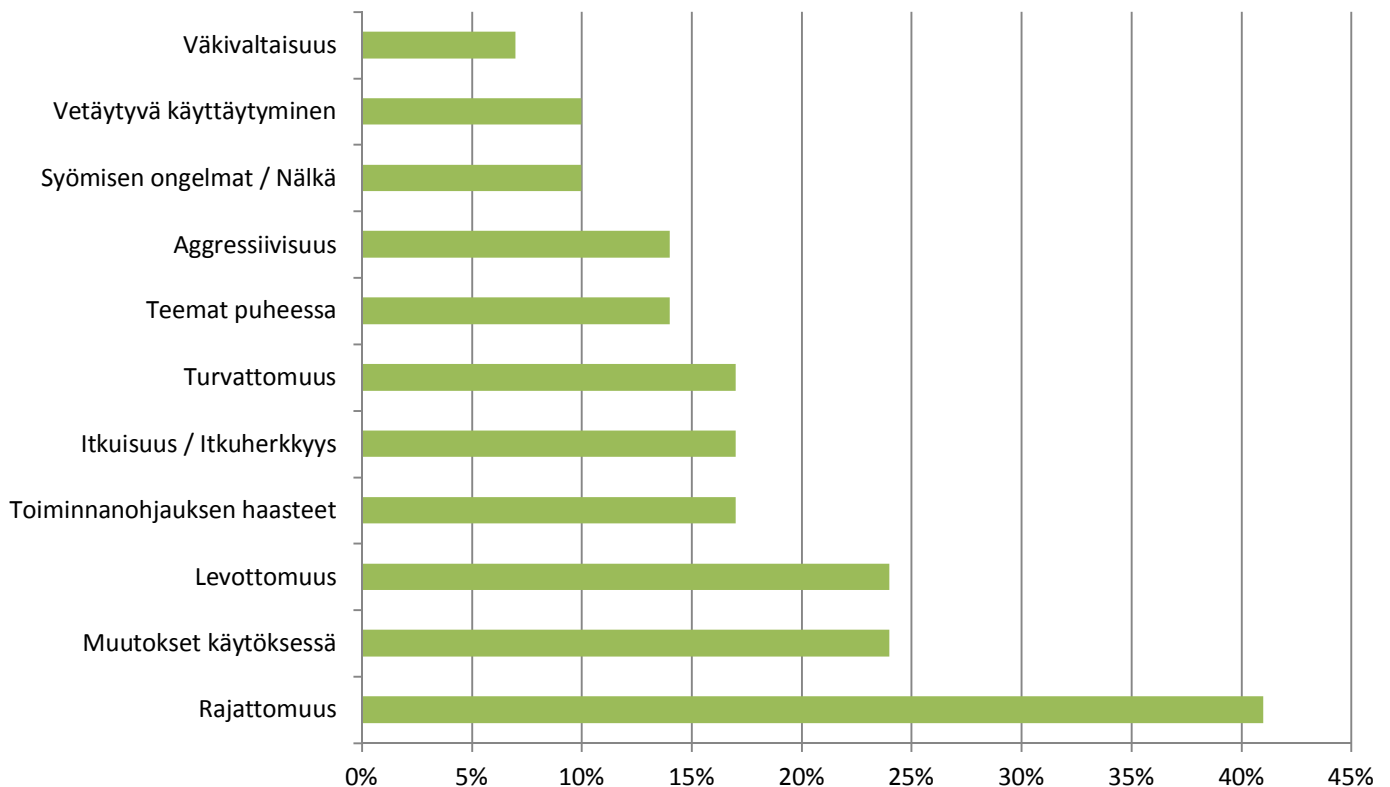

KUVIO 3. Perheiden ongelmat

Kaiken kaikkiaan vastaukset jakautuivat näille alueille seuraavasti: vanhempien tai koko perheen ongelmia oli kaikista vastausten maininnoista (118) noin puolet (51 %) (joista yleisimpänä avioeroon ja parisuhteeseen liittyvät ongelmat), kotikasvatuksen ongelmia viidennes (20 %), päiväkodin ja vanhempien välisen yhteistyön ongelmia 13 prosenttia. Lasten käytökseen tai kehitykseen liittyviä ongelmia, tai sairauksia oli maininnoista noin kymmenesosa, päiväkodin ja yhteistyökumppanien välisiä ongelmia esimerkiksi tiedonkulussa reilu kolme prosenttia kaikista maininnoista ja kuolemantapauksiin liittyviä perheiden ongelmia niin ikään vajaa kolme prosenttia.

5.2 Ongelmien näkyminen konkreettisesti

Kasvattajilta kysyttiin konkreettisia esimerkkejä siitä, miten aiemmin mainitut ongelmat näyttäytyvät heille päiväkodin arjessa. Vastauksista nousseet maininnat jakautuivat lasten käytöksestä herääviin huoliin, vanhempien käytöksestä herääviin huoliin, vanhempien ja kasvattajien välisessä yhteistyössä näkyviin ongelmiin sekä kasvattajien työssä näkyviin ongelmiin. Yli puolet (52 %) kaikista ongelmien näyttäytymisen maininnoista painottui lapsen käyttäytymisessä huolta herättäviin muutoksiin tai häiriöihin. ”*Ongelmat heijastuvat lasten käytökseen ja sitä kautta meidän arkeemme (ja aina emme edes tiedä taustoista/syistä joihin lapset reagoivat).*” Ylipäätään hajontaa erilaisille konkreettisille ilmentymisille oli vastauksissa paljon.

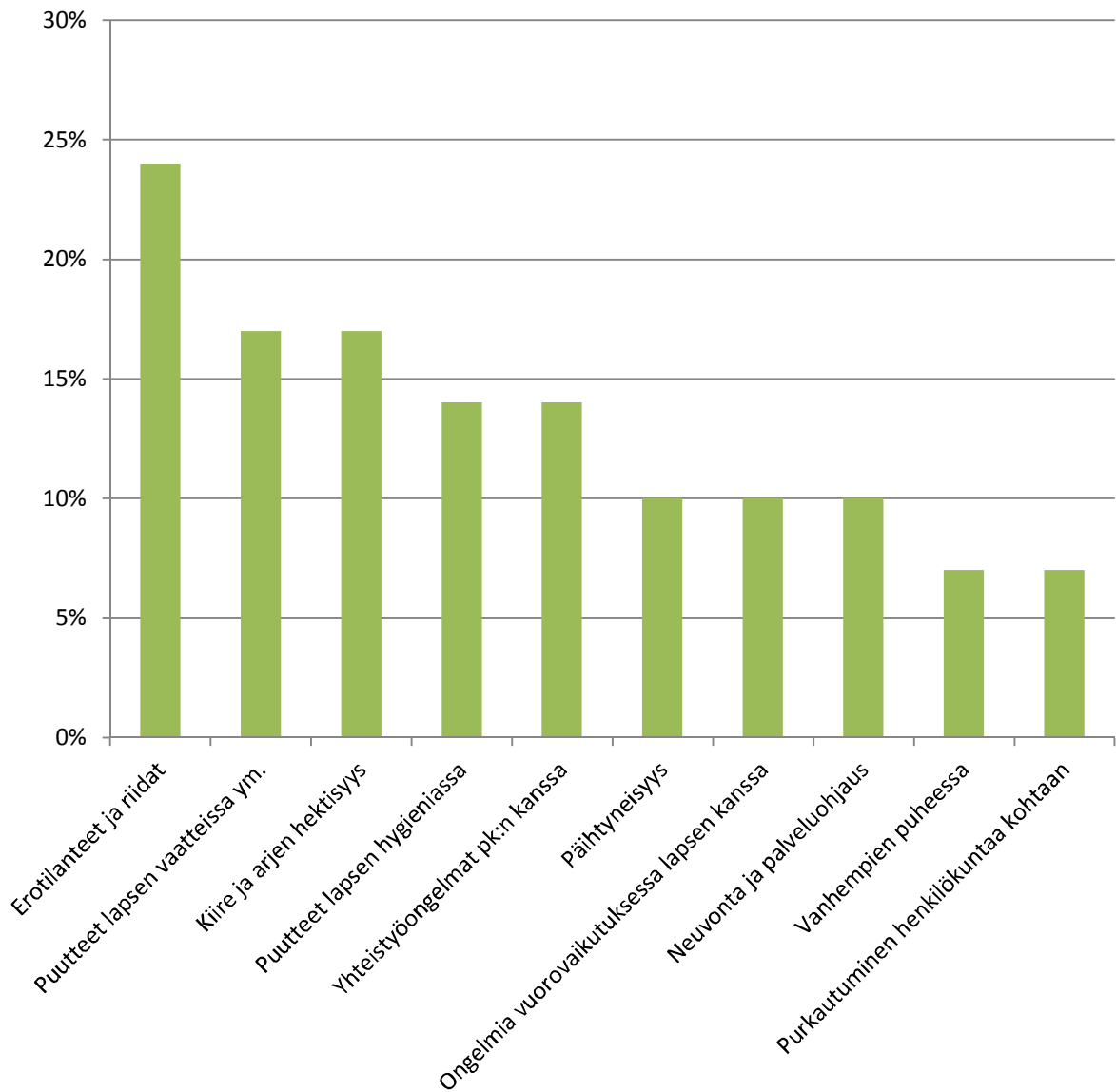
KUVIO 4. Ongelmien näyttäytyminen konkreettisesti lasten toiminnassa ja käyttäytymisessä

Noin neljäsosassa vastauksista (24 %) viitattiin lapsen käyttäytymiseen tai sen muutokseen yleisellä tasolla. Lisäksi erilaiset käyttäytymisongelmat nostettiin yleisellä tasolla esiin noin joka kymmenennessä vastauksessa. Loput lapsiin liittyvistä maininnoista erittelivät erilaisia lapsen käytöksessä olevia huolenaiheita. Näistä eniten mainintoja oli uhmakkuudella ja rajojen sekä sääntöjen voimakkaalla kokeilulla, jotka mainittiin yh-

teensä 41 prosentissa vastauksista. Useassa näistä kuvattiin nimenomaisesti lapsen oireilua rajattomasta kotiympäristöstä. *”Lapsi ei koe aikuisia auktoriteettina päiväkodissa-kaan.”* Lapsen levottomuus ja rauhattomuus mainittiin niin ikään lähes neljäsosassa vastauksista (24 %). Lähes yhtä monta mainintaa saivat erilaiset toiminnanohjauksen ongelmat, kuten ongelmat siirtymätilanteissa tai ohjeiden vastaanottamisessa ja noudattamisessa ylipäätään. Nämä lapsen toiminnanohjauksen ongelmat nostettiin esiin noin 17 prosentissa vastauksista. Yhtä usein mainittiin lapsen itkuisuus tai itkuherkkyys, niin ikään 17 prosentissa vastauksista sekä lapsen turvattomuus ja hätä yhtä usein, 17 prosentissa vastauksista. Turvattomuus voi näyttäytyä lapsissa eri tavoin, esimerkiksi vetäytymisenä tai tarrautumisena. Aggressiivisuus ja aggressiivinen käyttäytyminen nousivat esille eri muodoissa 14 prosentissa vastauksista, ja varsinainen väkivaltainen käyttäytyminen, kuten töniminen tai lyöminen puolesta tästä, 7 prosentissa vastauksista. Lapsen syömisen ongelmat ja erityisesti nälkä mainittiin noin joka kymmenennessä vastauksessa. Tämä voi viestiä esimerkiksi lapsen hyvinvoinnin laiminlyönnistä kotona riittämättömän ravinnonsaannin muodossa. Niin ikään kymmenesosassa vastauksista nostettiin esiin lapsen vetäytyvä käyttäytyminen.

Lisäksi yksittäisiä mainintoja lapsen käyttäytymisessä ilmenevistä ongelmista vastauksissa saivat toisen kunnioituksen puute, itsekkyyys ”minä ensin, minä haluan”, sosiaaliset ongelmat aikuisten tai toisten lasten kanssa, keskittymiskyvyn puute, ahdistus sekä mielialavaihtelut. Eri tavoin ongelmat näkyvät vastausten mukaan myös lapsen nukkumisessa ja oppimisessa. Käyttäytymisen lisäksi ongelmien kerrottiin näyttäytyvän konkreettisesti lasten puheissa 14 prosentissa vastauksista, joista yhdessä sitä luonnehdittiin seuraavasti: *”lapsi kertoo [päiväkodissa] ongelmatilanteista kotona.”* Kodin ongelmatilanteet siis siirtyvät teemoina lapsen arkipuheisiin. Lisäksi nämä erityistilanteet, päihdeiden käytön tai mielenterveysongelmien lisäksi kuolema tai vanhemman vakava sairaus vaativat henkilökunnalta osaamista keskustella niistä lasten kanssa heidän ikätasolleen sopivalla tavalla.

Toiseksi eniten vastauksissa mainittiin vanhempien käyttäytymisessä tai välillisesti vanhempien ongelmista johtuvia lapsen huolenpidossa näkyviä huolenaiheita. Vanhempien ongelmat (esimerkiksi taloudelliset, mielenterveydelliset tai päihdeongelmat) näyttivät vastauksissa joko vanhempien käyttäytymisessä henkilökuntaa tai lasta kohtaan, tai epäsuorasti esimerkiksi lapsen hygieniassa.

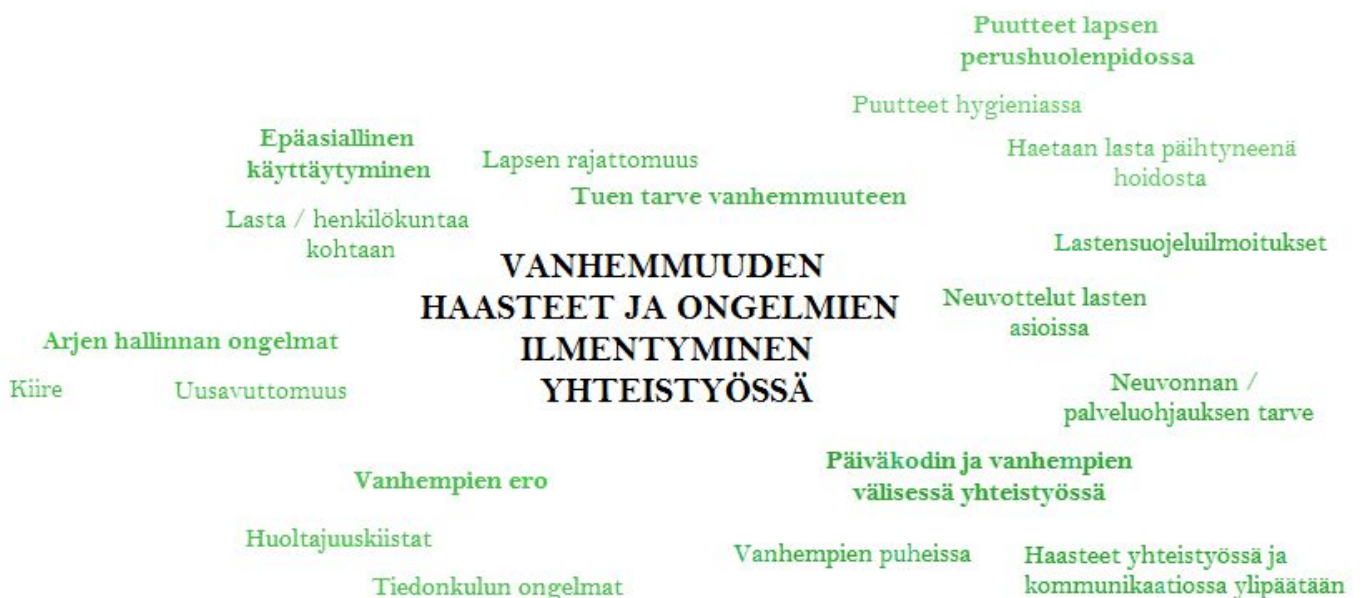

KUVIO 5. Ongelmien näyttäytyminen vanhempien toiminnassa ja käyttäytymisessä

Eniten mainintoja vastauksissa saivat erotilanteet ja eroa seuraava problematiikka, jotka mainittiin lähes neljänneksessä (24 %) vastauksista ja ne näyttäytyivät esimerkiksi siten, että tieto ei kulje eronneiden vanhempien välillä, joka johtaa siihen että vanhemmat kysyvät asioita monta kertaa. Noin 17 prosentissa vastauksista mainittiin kiire ja arjen hektisyys, ja niiden konkretisoitiin näyttäytyvän esimerkiksi siten, että vanhempien kanssa ei löydetä yhteistä keskusteluaikaa lasten asioissa, ja siten, että lapsilla on pitkiä hoitopäiviä. Joskus vanhempi saattaa myös kieltää toisen vanhemman oikeuden hakea lasta hoidosta. Puutteet lapsen varusteissa tai vaatteissa mainittiin niin ikään 17 prosentissa vastauksista, ja ongelmien kerrotaan näyttäytyvän puutteina lapsen hygieniassa ja muun, perus hyvinvoinnin huolenpidossa lähes yhtä monessa, 14 prosentissa vastauksista. Vanhempien päihdeongelmat näkyvät konkreettisesti esimerkiksi siten, että lasta haetaan päihdyneenä päiväkodista. Päihdeongelmat nostettiin esiin noin joka kymme-

nessä vastauksista. Ongelmat vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa näkyivät esimerkiksi rajattomuutena tai tiuskimisena tuomis- ja hakutilanteissa, jotka on nostettu esiin niin ikään noin 10 prosentissa vastauksista. Näissä tilanteissa ”*vanhempi ei saa kontrollia [lapsesta]*”, ja taustalla voi olla esimerkiksi epävarmuus omasta vanhemmuudesta.

Henkilökunnan ja vanhempien välillä ongelmat näkyvät vanhempien käyttäytymisen lisäksi yleisesti haasteina yhteistyössä ja kommunikoinnissa, jotka mainitaan 14 prosentissa vastauksista. Ongelmia ilmenee esimerkiksi silloin, kun vanhempien näkemys lapsen avun tarpeesta on hyvin erilainen kuin työntekijöiden. Toisaalta esimerkiksi kyselylomakkeiden täyttämistä muistutellaan vastausten mukaan myös ihan tavallisia perheitä. Vanhemmat viestivät ongelmiaan myös suoraan henkilökunnalle keskusteluissa heidän kanssaan. Tiedon antaminen, neuvonta ja palveluohjaus nostettiin esiin 10 prosentissa vastauksista. Tietoa annettiin esimerkiksi lapsen hoidosta, kehityksestä, vaateuksesta sekä unen tarpeesta. Yleisesti keskusteluissa vanhempien kertomat ongelmat mainittiin noin seitsemässä prosentissa vastauksista. Niin ikään noin seitsemässä prosentissa mainittiin myös vanhemman ongelman purkautuminen henkilökuntaa kohtaan eri tavoin esimerkiksi ylireagoitina, välttelynä tai kiukkuna, ”*tehdään kärpäsestä härkästä*”, eräässä vastauksessa kuvaillaan.

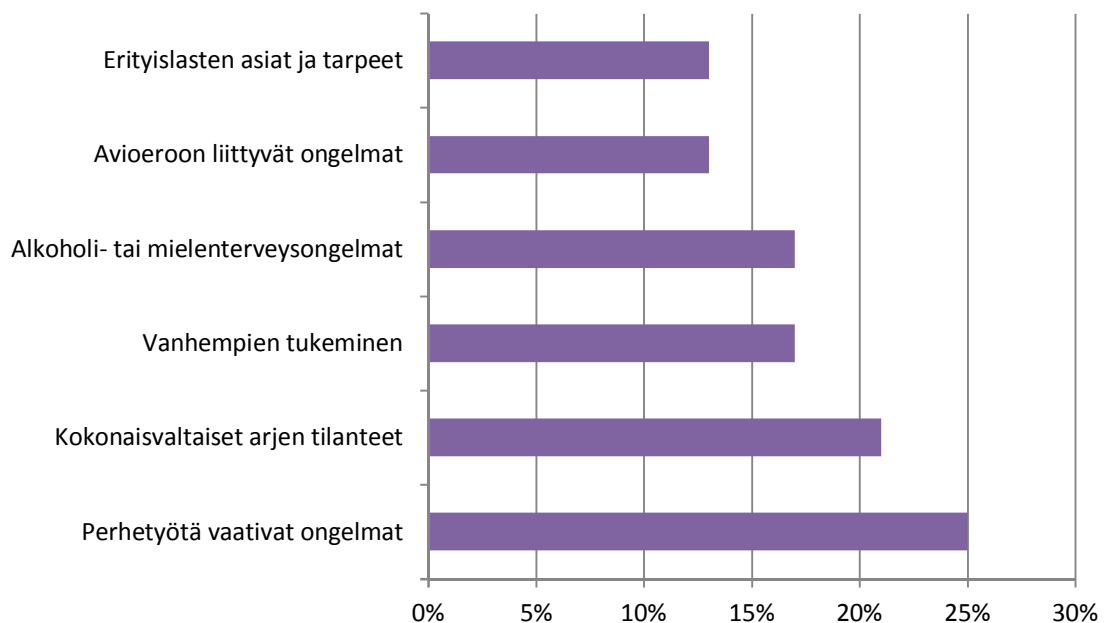

KUVIO 6. Vanhemmuuden haasteet ja ongelmien ilmentyminen yhteistyössä

Pelkästään kasvattajiin ja kasvattajien sekä muiden tahojen väliseen yhteistyöhön viitataan myös muutamissa vastauksista. Ylipäätään palaverien, neuvottelujen ja lausuntojen lasten asioista sekä jatkuvan tarpeen varhaiserityisopettajan (VEO) tuelle mainitaan lisääntyneet noin joka seitsemännessä (14 %) vastauksista. Lastensuojeluilmoitusten tekeminen mainitaan vajaassa seitsemässä prosentissa vastauksista. Niiden tekeminen mietityttää ylipäätään, mutta kasvattajia painaa myös huoli siitä ettei tiedetä, etenevätkö asiat mihinkään ilmoituksen jälkeen. Lisäksi erityistilanteet, kuten kuolema tai vanhemman vakava sairaus vaativat henkilökunnalta osaamista puhua niistä lapsille.

5.3 Työn rajaaminen ja päiväkodin kasvattajien valmiudet perheiden tukemiseksi

Kasvattajia pyydettiin kertomaan, mihin heidän mainitsemistaan asioista he eivät kykene nykyisten resurssiensa (aika, osaaminen, ym.) puitteissa vastaamaan. Vastauksissa painottuivat perhettä kokonaisvaltaisesti koskevat ongelmat, sekä vanhempien henkilökohtaiset ongelmat.

KUVIO 7. Mihin kasvattajien resurssit eivät riitä nykyisellään?

Pääosa vastauksista liittyi perheen tai vanhempien tukemiseen yleisesti. Eräissä vastauksissa päivähoiton nykytilannetta suhteessa perheiden ongelmiin kuvattiin sanoilla ”Päivähoidon vastuu on mielestämme venytetty niin laajaksi, että on vaikea rajata, mikä ei siihen enää kuuluisi!” Viidenneksessä (21 %) vastauksista mainittiin arjen tilan-

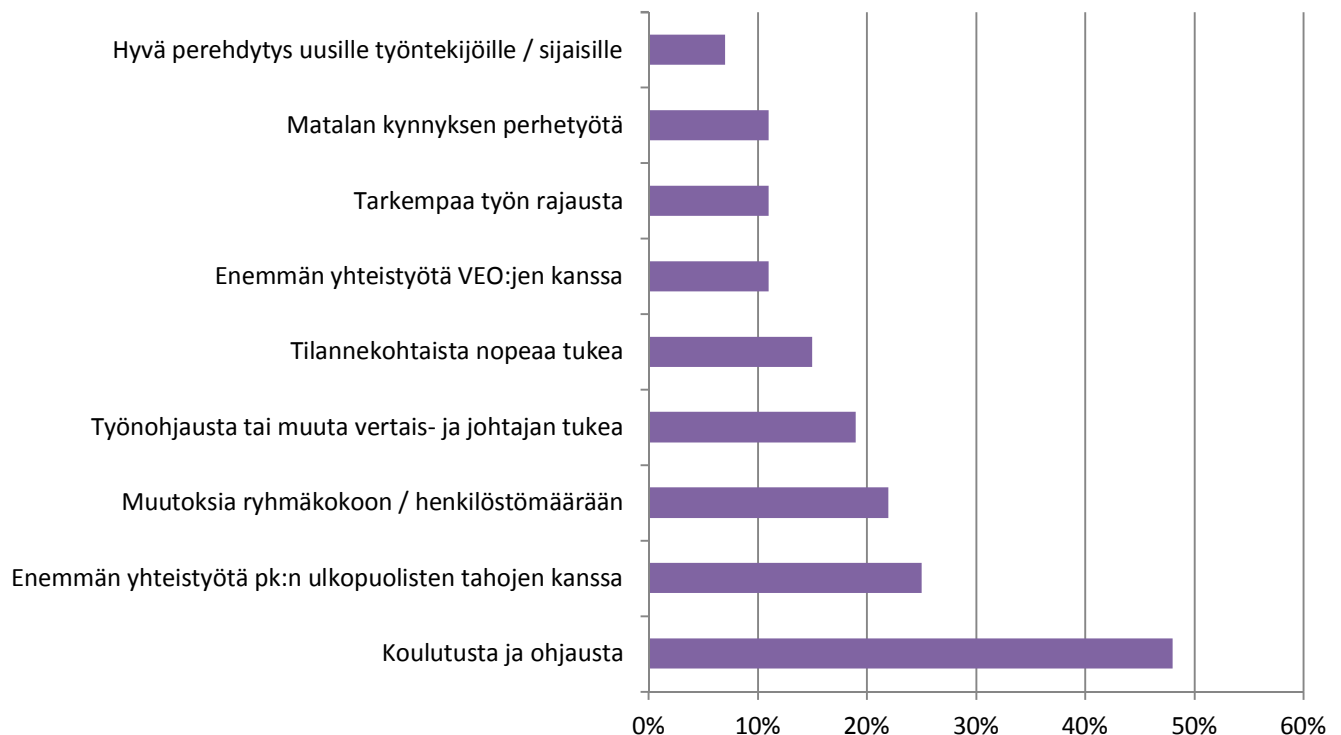
teiden kokonaisvaltaisuus ja usein henkilökunnan riittämättömyys lasten lukumäärään tai tilanteeseen nähden. Resurssien riittävyys on siis hyvin ongelmasta ja tilanteesta riippuvaa. Yleisesti perheiden kriisit ja perhetyötä vaativat ongelmat nostettiin esiin neljäsosassa (25 %) vastauksista. Yhdessä näistä se eriteltiin nimenomaisesti perheen ja lapsen kohtaamiseksi näissä tilanteissa, esimerkiksi perhettä kohdanneen kuolemantapauksen tai avioeron jälkeen. Kuudenneksessa (17 %) vastauksista nostettiin esiin vanhempien tukeminen ylipäättään, esimerkiksi seuraavanlaisella puheenvuorolla: ” - - jos vanhemmilla on jaksamisen ongelmaa ja vanhempi haluaisi vain puhua, ei siihen arjen rutiineissa ole useinkaan aikaa eikä tilaa.” Vaikka toisaalta ”ainoa keino on keskustelu tai ohjaaminen eteenpäin.” Toisaalta eräissä vastauksista mainittiin myös, että tukemisen estyminen saattaa olla joskus vanhemmista itsestään kiinni – jos vanhempi ei halua yhteistyötä, pakkokeinoja sille ei juuri ole.

Alkoholi- ja mielenterveysongelmat mainittiin niin ikään noin 17 prosentissa vastauksista. Avioeron jälkeiset hankaluudet kuten huoltajuuskiistat tai elatusmaksut mainittiin 13 prosentissa vastauksista. Niin ikään 13 prosentissa vastauksista mainittiin yhä haastavimmat lasten asiat ja erityislasten tarpeet. Vastajaat mainitsivat resurssien puutteen erityisten tarpeiden toteuttamiseen, esimerkiksi puheen kehityksen tukemisessa. Kotikasvatukseen puuttuminen, viitaten esimerkiksi aiemmassa kysymyksessä mainittuun rajattomuuteen tai rajojen ristiriitaisuuteen mainittiin reilussa kahdeksassa prosentissa vastauksista.

Muutamissa vastauksissa mainittiin myös, että kaikkiin perheiden ongelmiin pystytään nykyisellä resurssimäärällä vastaamaan. Vastaukset siis vaihtelivat hyvin paljon ryhmien välillä, mutta pääosin mainitut resurssien riittämättömyydet koskivat asioita, johon ei lapsen kanssa päivän aikana voida tehdä muutosta. Lasten ongelmia ei tässä kohden juurikaan mainittu, muutamia erityisen tuen tarpeita lukuun ottamatta lähinnä työntekijäresurssien näkökulmasta.

5.4 Kasvattajien saama tuki

Minkälaista tukea kasvattajat sitten kaipaisivat lisää, jotta he kykenisivät vastaamaan perheiden ongelmiin paremmin? Vastaukset jakautuivat neljään pääluokkaan: konkreettisiin muutoksiin (lapsikoko, henkilöstön määrä), päiväkotien sisäisten tahojen yhteistyön parantamiseen (sijaisten ja uusien työntekijöiden perehdytys, VEO:t, johtaja, työnohjaus), päiväkodin ulkopuolisten tahojen ja päiväkodin välisen yhteistyön parantamiseen, sekä koulutuksiin ja ohjaukseen.

KUVIO 8. Mistä lisää tukea työhön?

Reilussa enemmistössä, lähes puolessa (48 %) vastauksista toivottiin erilaisia koulutuksia ja ohjausta. Näissä vastauksissa korostui tarve ajankohtaiselle ja tarkoituksenmukaiselle koulutukselle, ja muutamassa kritisoiitiin niiden tällä hetkellä olevan pääasiassa ”vain musiikkikoulutuksia ym.” Toisaalta samasta aiheesta nousi myös eriäviä mielipiteitä, joista eräässä todetaan, että ”kunta kouluttaa hyvin ongelmatilanteiden kanssa toimimiseen ja niiden ennaltaehkäisyyn.” Toiseksi eniten, neljäsosassa (25 %) vastauksista haluttiin enemmän tai tiiviimpää ja avoimempaa yhteistyötä päiväkodin ulkopuolisten tahojen, kuten esikoulun, lastensuojelun tai muun perhettä auttavan tahon kanssa ja ylipäättään tietoa siitä, mitkä tahot perhettä voivat tarvittaessa auttaa. Tämä konkreettisesti yhdessä vastauksista esimerkiksi lainopilliseksi tueksi.

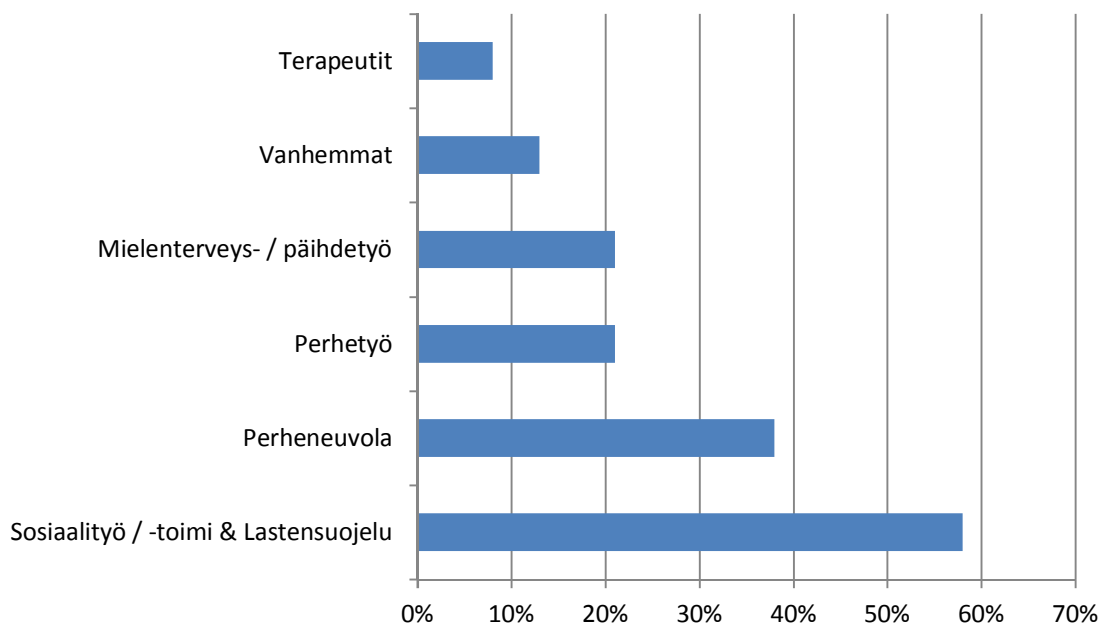

Reilussa viidenneksessä (22 %) vastauksista toivottiin resurssimuutoksia mm. ryhmäkoon tai henkilöstön määrän muutoksen myötä, tämän kautta toivottiin enemmän aikaa lasten kanssa toimimiseen. Työnohjausta tai muuta työhön ja ammatti-identiteettiin liittyvää tukea johtajalta ja työtovereilta toivottiin vajaassa viidenneksessä (19 %) vastauksista. Tilanteesta riippuva, nopea tuki nostettiin esille vajaassa 15 prosentissa vastauksista. Tämä voi toki tarkoittaa myös mitä tahansa edellä mainituista tuista. Spesifisesti varhaiserityisopettajien kanssa tiiviimpää tai aktiivisempaa yhteistyötä toivottiin 11 prosentissa vastauksista, kun taas eräässä vastauksista kerrottiin VEO:jen paikalle saataavuuden olevan ”*aika hyvä*”. Niin ikään 11 prosentissa vastauksista toivottiin työn rajaamista, ”*tarkennusta siihen, mikä kuuluu kenellekin*”. Yhtä monissa (11 %) vastauksista toivottiin myös matalan kynnyksen, ehkäisevän perhetyön kehittämistä.

Tämän lisäksi reilussa seitsemässä prosentissa vastauksista toivottiin sijaisten ja uusien työntekijöiden hyvää perehdytystä ja ammattitaitoa. Vastauksissa toivottiin myös sijaisen tuttuutta ja pysyvyyttä. Yhteenlaskettuna eniten toiveita nostettiin yhteistyön parantamiseksi sekä päiväkodin sisäisten (esim. VEO) sekä ulkoisten tahojen (esim. sosiaalityöntekijät) kanssa.

5.5 Perheiden tarpeisiin vastaaminen

Jotta perheitä voidaan auttaa parhaalla mahdollisella tavalla, on tärkeää tietää, mitä muita toimijoita perheiden auttamisessa ylipäätään on. Kasvattajia pyydettiin kertomaan, mille tahoille heidän mielestään kuuluivat ne ongelmat, jotka eivät kuulu päivähoiton vastuulle. Mikä vastuu perheiden ongelmissa kuuluu päivähoidolle, ja mikä muulle palvelujärjestelmälle, yhteiskunnalle ja vanhemmille itselleen?

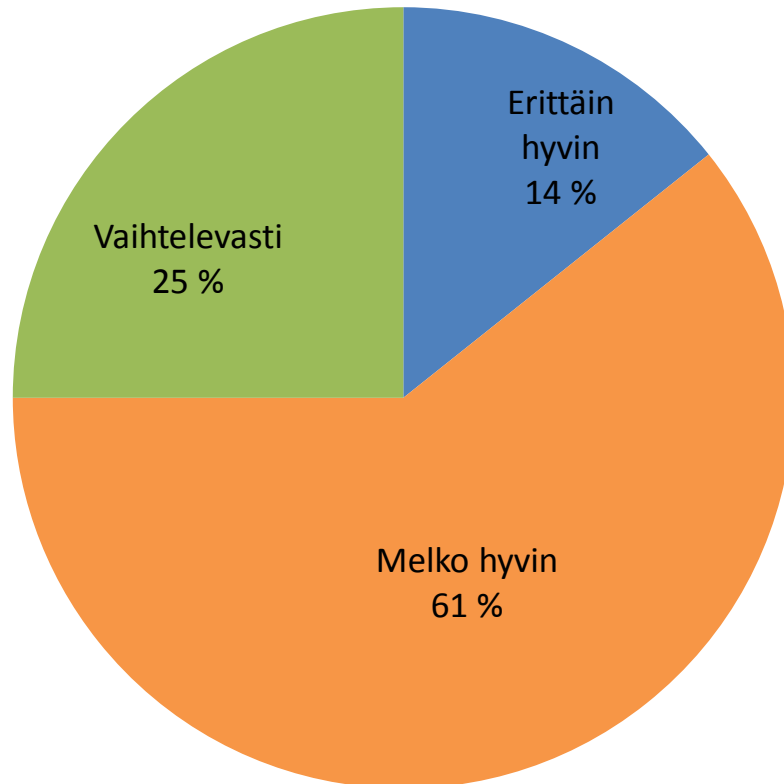

KUVIO 9. Kenelle kuuluvat ne perheiden ongelmat, jotka eivät kuulu päivähoiton vastuulle

Enemmistö vastauksissa olleista maininnoista jakautui kahden yhteistyötahon välille. Yli puolessa vastauksista (58 %) mainittiin sosiaalityö- tai sosiaalitoimi ja näistä neljänneksessä erikseen lastensuojelu ja lähes yhtä monessa, reilussa kolmanneksessa (38 %) vastauksista mainittiin perheneuvola, joka kuuluu Pirkkalan kunnan tarjoamiin, lapsiperheille suunnattuihin palveluihin kotipalvelun, neuvolan perhetyön sekä psykologien ja terapeuttien palveluiden lisäksi (Pirkkalan kunta 2016). Edellä mainituista palveluista vastauksissa nousivat esille myös terapeuttien palvelut, kuten puhe- tai toimintaterapia reilussa kahdeksassa prosentissa vastauksista. Pirkkalassa on kaksi puheterapeuttia, jotka toimivat sekä lasten että aikuisten puheen häiriöiden tutkimisessa ja kuntouttamisessa (Pirkkalan kunta 2016).

Viidenneksessä (21 %) vastauksista mainittiin perhetyö yleisesti. Tällä voitiin tarkoittaa avoimen perhetyön muotoja tai esimerkiksi neuvolan perhetyötä. ”Perhetyötä olisi saatava matalalla kynnyksellä”, yhdessä vastauksista korostettiin. Mielenterveys- ja päihdetyön eri muodot mainittiin niin ikään joka viidennessä (21 %) vastauksessa. Pirkkalassa sekä päihde- että mielenterveystyötä koordinoidaan pääasiassa terveyskeskuksen kautta, ja kunta ostaa palvelunsa suurimmalta osin Tampereelta (Pirkkalan kunta 2016). Näiden lisäksi vastauksissa mainittiin perheen ja vanhempien oma vastuu (13 %), yhteiskunta, seurakunta, terveydenhuolto, työvoimatoimisto sekä lastenvalvoja.

Kasvattajia pyydettiin lisäksi määrittelemään, miten hyvin heidän päiväkodissään pystytään vastaamaan perheiden tarpeisiin, valitsemalla vaihtoehtoista sopivin, asteikolla: erittäin hyvin, melko hyvin, vaihtelevasti, huonosti tai ei ollenkaan. Perheiden tarpeita voivat olla esimerkiksi hoitoaikojen joustaminen tai lasten erityistarpeiden huomiointi.

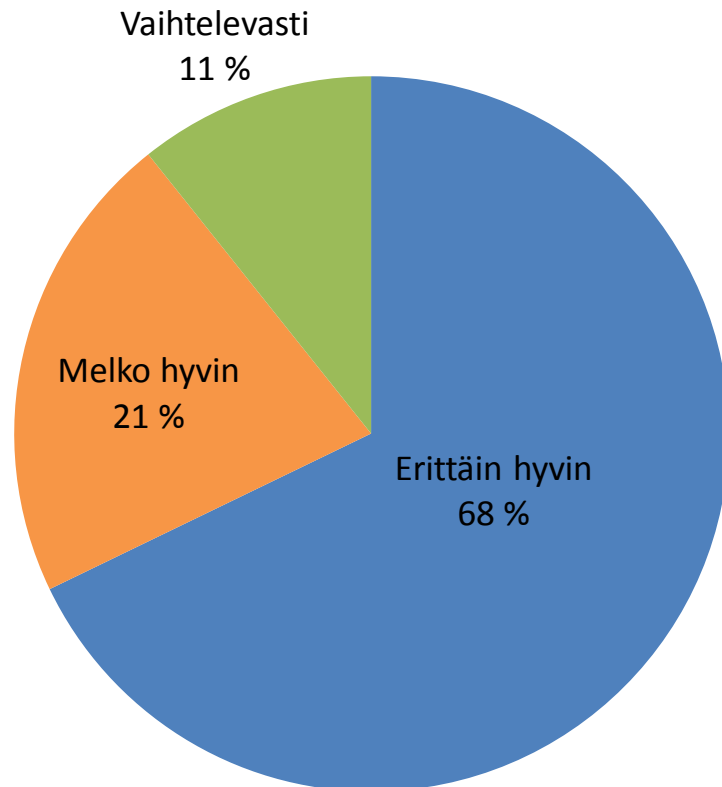

KUVIO 10. Perheiden tarpeisiin vastaaminen meidän päiväkodissämme

Selkeä enemmistö, 61 %:ia vastauksista painottui vaihtoehdolle ”melko hyvin”. Loput vastauksista jakautuivat vaihtoehtojen ”vaihtelevasti” ja ”erittäin hyvin” välille, joista ”vaihtelevasti” vastauksia oli kaikista vastauksista noin neljäsosa ja ”erittäin hyvin” vastauksia reilu seitsemännes. Perheiden tarpeisiin vastaamista päiväkodissa ei määritellyt yksikään vastaajista ”huonosti” tai ”ei ollenkaan” olevaksi.

5.6 Konsultaatioavun saaminen päiväkodin sisäisiltä ja ulkoisilta tahoilta

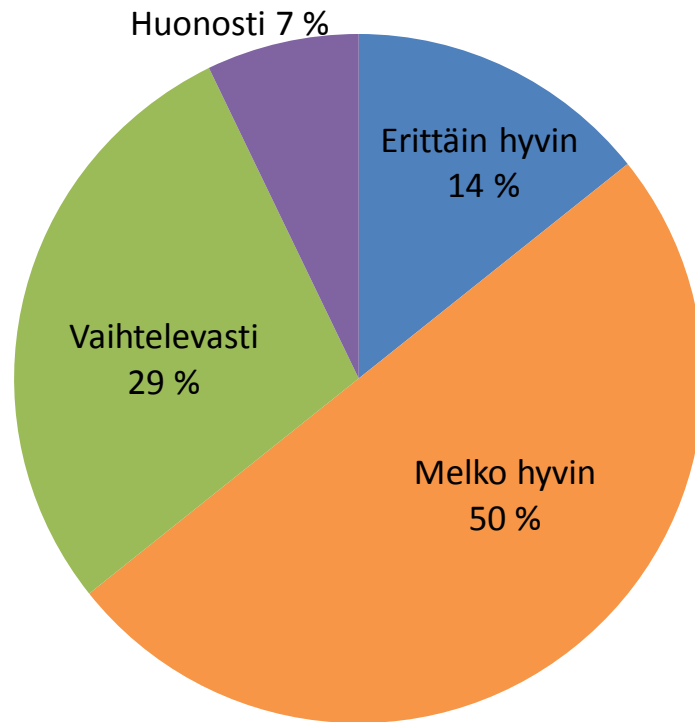
Toisessa väittämässä kasvattajia pyydettiin arvioimaan, miten hyvin he saavat tarvittaessa konsultaatioapua päiväkodin sisäisiltä tahoilta, kuten varhaiserityisopettajilta, työtovereilta tai johtajalta.

KUVIO 11. Konsultaatioavun saaminen päiväkodin sisäisiltä toimijoilta

Vastaukset painottuivat jälleen kolmen ensimmäisen vaihtoehdon suuntaan, kuitenkin niin, että tällä kertaa selkeä enemmistö, 68 prosenttia vastauksista oli vaihtoehdolla ”erittäin hyvin”, 21 prosenttia vastauksista ”melko hyvin” ja 11 prosenttia ”vaihtelevasti”. ”Huonosti” tai ”ei ollenkaan” ei vastauksista ollut yhtään.

Viimeisessä väittämässä vastaajia pyydettiin kertomaan, miten hyvin he saavat tarvittaessa konsultaatioapua päiväkodin ulkopuolisilta tahoilta. Tällaisia tahoja voisivat olla esimerkiksi sosiaalityöntekijät tai terveydenhoitajat.

KUVIO 12. Konsultaatioavun saaminen ulkopuolisilta toimijoilta

Vastauksista suurin osa painottui kolmelle ensimmäiselle vaihtoehdolle. Ulkopuolisilta tahoilta sai apua puolen vastauksista mukaan ”melko hyvin”, vastauksista 14 prosentin mukaan ”erittäin hyvin” ja ”vaihtelevasti” 29 prosentin mukaan. Tämä oli ainut sarjan kysymyksistä, jossa myös ”huonosti” vaihtoehto sai vastauksia. ”Ei ollenkaan” vastauksia ei ollut yhtään.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni koski perheiden ongelmien näkymistä päivähoi-
dossa. Keräämästäni aineistosta nousi neljän tyypistä Pirkkalan perheiden ongelmia.
Ongelmat liittyivät joko lapseen (erityisen tuen tarpeet: oppiminen, kehitys, sairaudet),
vanhempiin (päihde-/mielenterveysongelmat, työttömyys, taloudelliset vaikeudet, eroti-
lanteet, väsymys), vanhemmuuteen ja kasvatukseen (rajattomuus, vanki-vanhemmuus),
perheen yleiseen tilanteeseen (läheisen sairaus, lähiomaisen kuolema) tai päiväkodin ja
perheen väliseen yhteistyöhön.

Erityisen tuen tarpeet eivät varsinaisesti lukeudu perheiden ongelmiin itsessään, vaan
olennaista on se, miten ne vaikuttavat perheen vuorovaikutukseen, toimeentuloon ja
toimintakykyyn. Vastauksissa nousivat esille erityisesti vanhempien eroon liittyvät on-
gelmat, mutta konkreettisesti eniten ongelmat näkyivät lasten käyttäytymisessä erityypp-
isinä asioina. Osittain tämä johtuu varmasti siitä, että hoitopäivän aikana lasten kanssa
ehditään viettää pidempiä aikoja, havainnoiden heidän käyttäytymistään, mutta ongel-
malliseksi tilanteen tekee se, ettei lapsen käyttäytyminen itsessään välttämättä kerro,
mistä ongelmasta on kyse. Lapsiperhe 2014–kyselyn mukaan vanhemmat keskustelevat
lasten asioista päiväkodin työntekijöiden kanssa pääasiassa lyhyesti lasta tuodessaan ja
hakiessaan, sekä vasu-keskusteluissa (Kekkonen 2014, 268), eikä näissä keskusteluissa
välttämättä tule esille esimerkiksi vanhempien eroaikeet, jota lapsi käytöksellään oirei-
lee.

Avioerojen määrä ei itsessään ole tutkimusten (Tilastokeskus 2015) mukaan lisääntynyt,
vaikka jotkin viranomaiset ovatkin julkisuudessa kertoneet, että nimenomaan pikkulas-
ten vanhempien erot tuntuvat yleistyneet (mm. Pelkonen 2014). Käyttämäni aineiston
pohjalta voidaan sanoa, että alle kouluikäisten lasten vanhempien avo- ja avioeroihin
törmätään Pirkkalan päiväkodeissa suhteellisen usein, tai se on vähintään työntekijöiden
näkökulmasta yksittäisenä ongelmia selittävänä tekijänä suurin.

Tämän tutkimuksen kiinnostuksen kohteena oli myös se, mihin ongelmista kasvattajien
tämänhetkiset resurssit eivät syystä tai toisesta riitä. Pääosan näistä vastaajat kertoivat
olevan joko perhetilanteeseen tai vanhempien ongelmiin liittyviä asioita. Tästä voisi siis
päättellä, että lasten käyttäytymisessä ja kehityksessä oleviin ongelmiin Pirkkalan päivä-
kodeissa pystytään vastaamaan suhteellisen hyvin. Työttömyys ja päihde- sekä mielen-

terveysongelmat nostettiin kasvattajien vastauksissa myös esille, joskin voidaan kyseenalaistaa, kuuluvatko nämä ongelmat päiväkodin harteille ylipäättään. Kuten joku vastaajista asian esitti, ainut keino on puhuminen tai eteenpäin ohjaaminen. Vaikka keskimäärin lapsiperheiden tilanne on valtakunnallisesti parempi kuin koskaan aiemmin, yhä useampi perhe voi entistä huonommin (Kuivakangas 2002, 30). Taluskriisi on vaikuttanut myös lapsiperheiden työllisyyteen, vaikka työllisyysaste onkin lapsiperheissä ollut valtakunnallista keskiarvoa parempi (Salmi & Lammi-Taskula 2014, 27). Haasteena Pirkkalassa on tavoittaa palveluilla ne perheiden tarpeet, joihin päivähoido ei kykene vastamaan. Tarvitaan palveluohjausta ja ennen kaikkea tietoa palveluista.

Tästä aineistosta nousevat tulokset ovat hyvin samansuuntaisia kuin THL:n vuonna 2011 (Halme, Nykänen, Perälä & Salonen) julkaisemassa raportissa tutkimuksesta, jossa selvitettiin, miten vanhemmat kokivat palvelujen vastaavan perheiden tarpeita. Tuki koettiin vanhempien mielestä kyseisessä tutkimuksessa riittäväksi nimenomaan lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa, jossa päiväkotitoimi on keskeinen palveluntarjoaja, kun taas vanhemmuuteen, parisuhteeseen ja uupumukseen sekä päihde- ja mielenterveysongelmiin tuki koettiin useammin riittämättömäksi (Halme ym. 2011, 42–44). Toisaalta esimerkiksi vuoden 2015 Perhebarometrin kyselyssä lapsiperheille suunnattu yhteiskunnan tuki nähtiin kokonaisuudessaan melko riittämättömänä (Miettinen 2015, 82), eikä suunta tunnu valtakunnallisesti olevan ainakaan parempaan päin esimerkiksi subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisen myötä, joka Pirkkalassakin päätettiin ottaa käyttöön.

Kiinnostuksen kohteena tässä tutkimuksessa oli lisäksi työntekijöiden saama tuki. Toisessa tutkimuskysymyksessäni halusin selvittää, kuinka hyvin työntekijät tuntevat saavansa tukea päiväkodin sisäisiltä ja ulkoisilta tahoilta. Päiväkodin sisäisillä tahoilla tarkoitettiin esimerkiksi varhaiserityisopettajia, johtajaa sekä työtovereita. Sekä johtajan, että työtoverien tuen merkitystä työn tuloksille on tutkinut esimerkiksi Jungert (2012, 12), joka toteaa tuloksissaan sekä vertikaalisen, ylhäältä päin esimerkiksi johtajalta tulevan tuen, että horisontaalisen, eli työtoverien vertaistuen vaikuttavan työn tuloksiin positiivisesti. Tämän tutkimuksen kyselyn vastaajista suurin osa tunsivat saavansa tarvittaessa konsultaatioapua näiltä, päiväkodin sisäisiltä tahoilta erittäin hyvin. Päiväkodin ulkoisilta tahoilta, kuten sosiaalityöntekijältä, terapeuteilta tai perhetyöntekijöiltä konsultaatioavun tarpeen mukaisessa saamisessa oli enemmän hajontaa, ja osa vastaajista koki, että yhteistyössä näiden tahojen kanssa olisi parannettavaa. Tukea kuitenkin koet-

tiin saatavan keskimäärin melko hyvin. Tämän aineiston valossa voidaan siis sanoa, että pääosin Pirkkalan päiväkotien kasvattajat saavat ympäröiviltä yhteistyötahoilta tukea tarvittaessa.

Kolmas tutkimuskysymys tähtäsi katsetta tulevaan ja siihen, minkälaista tukea kasvattajat toivoisivat jatkossa lisää, jotta he voisivat auttaa perheitä vieläkin paremmin. Vaikka yhteistyötahoilta saatiin tukea melko hyvin, yhteistyön vahvistamistakin kaivattiin. Vastauksissa nousi esiin myös selkeä tarve yleistiedolle perheiden palveluista, jotta apua ja tukea osataan tarvittaessa hakea, ja jotta perhettä voidaan parhaiten ohjata oikean avun piiriin. Moniammatillista yhteistyötä tulee siis jatkossa Pirkkalassakin edelleen kehittää. Myös eri toimijoiden välistä, työn vastuualueiden tarkempaa rajausta toivottiin. Palvelujärjestelmän pirstaleisuuteen on valtakunnallisesti haettu ratkaisua erilaisilla organisatiomuutoksilla ja kehityshankkeilla. Siihen tähtää myös esimerkiksi Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE 2016). Lisäksi useat Pirkkalan päiväkotien kasvattajista toivoivat ajankohtaista ja tarkoituksenmukaista koulutusta sekä ohjausta. Muutamissa vastauksissa nostettiin esiin myös sijaiset sekä uudet työntekijät. Uusien kasvattajien hyvä perehdytys sekä tuttujen sijaisten käyttäminen helpottavat tämän aineiston valossa päiväkotien arjen pyörittämistä. Konkreettista muutosta toivottiin tämän lisäksi ryhmäkokoon ja kasvattajien määrään suhteessa lapsiryhmään.

7 POHDINTA

Yhteiskunnan ja palvelujen monimutkaistuessa, myös perheiden ongelmat muuttuvat. Palveluviidakossa on ammattikasvattajankin joskus vaikea suunnistaa, joten ei ihme, että perheille se on usein vaikeaa. Jotta perheitä voidaan ohjata avun piiriin, tai jotta kasvattajat osaavat pyytää hankalissa tilanteissa konsultaatioapua, on tiedettävä, minkälaisia palveluita on ylipäättään tarjolla ja luotettava niiden toimivuuteen. Yksi keinoista tähän on aktiivisesti verkostoitumiseen pyrkiminen. Kun palvelulla on kasvat, on helpompi ohjata perheitä siihen, ja uskoa samalla itse asioiden hoituvan siitä eteenpäin. Näin on myös helpompi vakuuttaa perhe avun toimivuudesta ja tärkeydestä. Rajaaminen on tärkeää myös yksittäisen työntekijän jaksamisen kannalta. Kun tiedetään, mihin palveluun perhe tulee missäkin tilanteessa ohjata, ja voidaan luottaa siihen, että asiat käsitellään loppuun, myös työntekijän oma huoli helpottuu.

Päivähoidolla voidaan tasoittaa yhteiskunnallista epätasa-arvoa vahvistamalla heikommassa asemassa olevien perheiden, sekä vanhempien että lasten mahdollisuuksia vaikuttaa. Haasteena on tavoittaa ne perheet, jotka eivät saavu vanhempainiltoihin, mutta jotka ovat selkeästi vanhemmuuden vahvistamisen tarpeessa. Uhkana on, että esimerkiksi perheet, jotka jäävät subjektiivisen päivähoito-oikeuden ulkopuolelle, olisivat olleet juuri niitä, jotka hyötyivät eniten päiväkodin sosiaalisesta tuesta. Lastensuojelun tarve ei välttämättä ole vielä ajankohtainen, mutta ongelmien kasaantuessa ne kuormittavat enemmän sekä perheitä että palveluita. Tämä on vaarana, mikäli ongelmia ei tunnisteta ja tueta ajoissa.

Ylipäättään yhteistyön parantaminen on pitkälti kiinni asennoitumisesta siihen. Uusiin ihmisiin, mahdollisuuksiin ja yhteistyökumppaneihin on helpompi tutustua, jos ottaa aktiivisesti osaa keskusteluihin ja on aidosti kiinnostunut muiden, samalla kentällä työskentelevien tekemästä työstä. Osaamisen jakaminen voisi olla myös keino osittain korvata perinteiset koulutukset ja täyttää tarvetta tiedon jatkuvalla päivittämiselle. Tässä voitaisiin ottaa mallia esimerkiksi yrityksistä, jotka ovat perehtyneet osaamisen ja tiedon jakamiseen, ja jossa sen tärkeys on ymmärretty, ja ottaa sen parhaat puolet käyttöön myös päiväkodissa (Cummings 2003, 5).

Viimeaikoina kasvattajat ovat aktivoituneet tuomaan ääntään esille esimerkiksi ”vain kaksi kättä” kansanaloitteen muodossa, ja se on hyvä lähtökohta poliittiselle diskurssil-

le. Kasvattajien tulee ensikädessä arvostaa omaa työtään, sillä kasvatusta on työnä erästä tärkeintä koko maailmassa, ja vastuu on suuri. Toisaalta on pohdittava, mikä vastuu päivähoitolla nykyisillä resursseilla ylipäättään on suhteessa perheiden ongelmiin. Mikä vastuu kuuluu muille palveluille, yhteisölle ja yhteiskunnalle sekä vanhemmille itselleen. Avointa keskustelua tarvitaan jatkossakin sekä moniammatillisuuden ja palveluiden kehittämiseen että perheiden auttamiseen.

Vastauksissa tuli esille joiltain osin päinvastaisia ajatuksia esimerkiksi koulutusten tarpeesta. Mistä vastausten erot johtuvat? Osittain ryhmien vastausten erot saattavat johtua päiväkotien sijainneista, työntekijöiden arvojen eroista, erilaisista johtajista sekä vastaajien koulutuksesta ja omista arvoista. Eroja voi olla myös työntekijöiden omassa kiinnostuksessa ammatillisuuden kehittämisessä, jossa työyhteisö voi joko tukea tai lannistaa. Toisaalta myös asiakkaiden voi olla eroja, tietyt perheet saattavat sijoittua alueellisesti tietyille asuinpaikoille ja käyttää lähipäiväkoteinaan siksi tiettyjä päiväkotia, tai sijoittuminen voi olla sattumaa. Esimerkiksi työttömyys voi olla yleisempää joillakin asuinalueilla.

Monet asiat ovat muuttuneet vuoden aikana yhteiskunnallisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Varhaiskasvatustalouden muuttumassa, subjektiivista päivähoito-oikeutta rajattiin ja ryhmäkokoja kasvatettiin vasta tämän kyselyaineiston jälkeen. Ovatko ongelmat samantaisia kahden vuoden jälkeen, vai onko arjessa noussut uusia haasteita?

Jatkotutkimusmahdollisuudet aiheesta ovat lähes rajattomat. Kiinnostuksen kohteena ovat nimenomaisesti ne rajapinnat, joissa kasvattajat ovat perheen kanssa yhteistyössä, jossa yhdistyy tällöin sekä kasvattajiin itseensä liittyvät asiat kuten arvot, ammatillisuus ja kasvatuskäsitteet, mutta myös perheiden arvot ja näkemykset, sekä lapsien kehitykseen ja kasvuun liittyvät tekijät ja yhteiskunnalliset tekijät kuten talous ja politiikka. Voitaisiin esimerkiksi selvittää tarkemmin, miten kasvattajien näkemykset ongelmista eroavat eri ammattiryhmien tai koulutusta saaneiden välillä, ottaen huomioon esimerkiksi sen, onko kasvattajilla perhetyön koulutusta tai kokemusta. Työyhteisön ja johtajuuden merkitys olisi myös mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe, esimerkiksi siitä näkökulmasta, miten johtajan asennoituminen osaamisen kehittämiseen vaikuttaa kasvattajien asenteisiin ja mahdollisuuksiin. Ylipäättään mielipiteitä omasta ammatillisuudesta ja ammattitaidosta voisi kerätä tutkimuksen keinoin ja tukea näin näkökulmien monipuolistumista. Kiintoisa olisi mahdollisesti myös jokin toiminnallinen tutkimus,

jossa kehitetään työntekijöiden reflektointia esimerkiksi oman työn videotaltioinnin ja sen jälkikäteen purkamisen kautta.

Kuntaan on tutkimuksen jälkeen tullut myös neuvolan perhetyöntekijä, onko se vaikuttanut jotenkin ongelmien esiintymiseen tai tuen saamiseen? Millainen vaikutus tulee olemaan subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisella sekä työntekijöiden että perheiden näkökulmasta? Kuullaanko heidän ongelmiaan ja osataanko perheitä ohjata oikea-aikaisesti oikeiden palveluiden piiriin? Miten perheet kokevat avun vastaanottamisen ylipäättään?

Kaiken kaikkiaan mielestäni tutkimus onnistui kuvaamaan Pirkkalan kasvattajien näkemyksiä kattavasti ja todenmukaisesti. Olen kiitollinen kaikista saamistani kommentista ja erityisesti tutkimukseen osallistuneille heidän panoksestaan. Ilman kasvattajien ääntä tutkimuksessa ei olisi ollut kosketuspintaa todellisuuden kanssa, eikä sen tekeminen olisi herättänyt minussa niin paljon ajatuksia. Analyysivaiheessa jätin yhden kysymyslomakkeen kysymyksistä koskien huolen heräämistä täysin pois, sillä se ei tuntunut palvelevan mitään tutkimuskysymyksistäni. Tutkimuksen tekeminen oli kirjava prosessi, johon liittyi monia tuntemuksia, kompastuksia ja onnistumisia sekä ennen kaikkea oppimista. Oppimisprosessista minulle karttui tietoa ja tutkimusosaamista, mutta myös ymmärrystä omista voimavaroistani ja tavoistani työskennellä. Vien taskussani työelämään valtavasti tietoa ja kiinnostusta sekä avoimen mielen kohdata uudet haasteet.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. Painos. Riika: In Print.

Alila, K. 2011. Lapsivaikutusten arviointi – kansallisia ja kansainvälisiä näkökulmia. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:7. Luettu 5.9.2016. http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/04/lapsivaikutusten_arviointi.pdf

Antikainen, A. 1998. Kasvatus, elämäntilanne ja yhteiskunta. Porvoo: WSOY.

Aula, M. 2016. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2016–. Kohti lapsille, nuorille ja perheille parempia kuntia, maakuntia ja Suomea! Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus LAPE maakuntakierros. Luettu 18.7.2016. <http://stm.fi/documents/1271139/2802197/LAPE-maakuntakierros-Maria+Kaisa+Aula-02062016.pdf/34aa6534-6e38-4c51-a3a8-6d60197183b9>

Berg, L. & Johansson, M. 2011. Opastava yhteistyö perheiden kanssa. Espoo: Oriental xPress Oy.

Brown, B. 2010. The power of vulnerability. Luettu 22.5.2016. https://www.ted.com/talks/brene_brown_on_vulnerability

Cummings, J. 2003. Knowledge Sharing: A Review of the Literature. Luettu 22.5.2016. http://ieq.worldbank.org/Data/reports/knowledge_eval_literature_review.pdf

Euramaa, K.-I., Hietikko, M., Hotari, A.-M., Häggman-Laitila, A. & Kaakkinen, J. 2001. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Lapsiperheiden varhainen tuki, tuen vaikuttavuus ja kustannushyöty. Lapsiperhe-projektin loppuraportti. Helsinki: Paino Käpylä Print Oy.

Gissler, M., Klementti, R., Lammi-Taskula, J. & Miettinen, A. 2014. Lastenhankinnan ajoitus. Teoksessa: Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Toim.: Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. Helsinki: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy.

Hakulinen-Viitanen, T., Kaikkonen, R., Laatikainen, T., Murto, J., Mäki, P. & Pentala, O. 2014. Suomalaisten lasten ja lapsiperheiden terveys ja toimintakyky. Teoksessa: Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Toim.: Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. Helsinki: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy.

Halme, N., Nykänen, S., Perälä, M-L. & Salonen, A. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. 36/2011. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 18.7.2016. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80090/27f8cf8b-8fa8-402a-b3a0-e26dd8a7ba6d.pdf?sequence=1>

Heckman, J. 2011. The economics of inequality. The value of early childhood education. American Educator 35(1): 31-47. Luettu 3.9.2016. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ920516.pdf>

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. Painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Hämeen-Anttila, L. 2015. Kenelle ja mistä lapsiperheiden palveluja. STM Aluekierros kevät 2015. Katsottu 22.7.2016 https://www.youtube.com/watch?v=_MssRVpT53M

Jungert, T. 2012. The meaning of support from coworkers and managers in teams when working. 42/2012. Linköping University. Luettu 18.7.2016. <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:547962/FULLTEXT01.pdf>

Kainulainen, S. & Saari, J. 2013. Koettu huono-osaisuus Suomessa. Teoksessa: Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Kelan tutkimusosasto. Teemakirja 10. Tampere: Juvenes Print.

Karila, K. & Nummenmaa, A. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen – Kuvauskohteena päiväkotit. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kekkonen, M. 2014. Perheiden lastenhoitojärjestelyt ja tyytyväisyys päivähoitopalve-luihin. Teoksessa: Suomalaisten lasten ja lapsiperheiden terveys ja toimintakyky. Teok-sessa: Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Toim.: Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. Helsinki: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy.

Kekkonen, M., Laakso, M-L., Malinen, M., Rönkä, A. & Tammelin, M. 2014. Lapsiperheet 24/7 –taloudessa. Teoksessa: Suomalaisten lasten ja lapsiperheiden terveys ja toimintakyky. Teoksessa: Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Toim.: Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. Helsinki: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy.

Kestilä, L., Mäkelä, J., Perälä, M-L. & Salmi, M. 2012. Lapsi kasvaa kunnassa. Miten kunta voi tukea lasten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisen riskejä. Päätösten tueksi 1/2012. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 18.7.2016. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90826/URN_ISBN_978-952-245-690-8.pdf?sequence=1

Koivunen, P. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kuivakangas, J. 2002. Kuuluuko ääni, löytyykö keinot? Teoksessa: Perhe ja vanhemuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Toim. Kinnunen, U. & Rönkä, A. Keuruu: PS-kustannus.

Kuoppala, T. & Säkkinen, S. 2015. Lastensuojelu 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 19.5.2016. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129537/Tr25_15.pdf?sequence=4

Lainiala, L. 2014. Perhepolitiikka kriisin aikana. Perhebarometri 2014. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 48/2014. Helsinki: Hansaprint Oy.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2014. Lapsiperheiden vanhemmat työelämässä. Teoksessa: Suomalaisten lasten ja lapsiperheiden terveys ja toimintakyky. Teoksessa: Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Toim.: Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. Helsinki: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy.

Miettinen, A. 2015. Perhebarometri 2015. Miksi syntyvyys laskee? Suomalaisten lastensaantiin liittyviä toiveita ja odotuksia. Väestöliitto. Helsinki: Hansaprint Oy.

MLL:n Pirkkalan paikallisyhdistys. 2016. Toiminta. Luettu 5.9.2016.
<http://pirkkala.mll.fi/toiminta/>

Mullainathan S., Professor of Economics, Harvard University. 2013. Scarcity: Why Having Too Little Means So Much. FI2020 Global Forum. Luettu 20.5.2016.
<https://www.youtube.com/watch?v=b7uNHbpwKwI>

Pelkonen, J. 2014. Perhe kriisissä – alle kaksivuotiaiden vanhemmat eroavat eniten. YLE Uutinen. 19.11.2014. Luettu 18.7.2016.
http://yle.fi/uutiset/perhe_kriisissa__alle_kaksivuotiaiden_vanhemmat_eroavat_eniten/7636109

Pirkkalan kunta. 2016. Palvelut. Luettu 5.9.2016. <http://www.pirkkala.fi/palvelut/>

Pirkkalan seurakunta. 2016. Lapset ja lapsiperheet. Luettu 5.9.2016.
<http://www.pirkkalanseurakunta.fi/ryhmat/lapset-ja-lapsiperheet>

Pulkkinen, L. 2002. Koti, koulu ja yksityinen elämänpiiri hyvän elämän ankkureina. Teoksessa: Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Toim. Kinnunen, U. & Rönkä, A. Keuruu: PS-kustannus.

Rantala, A. 2002. Perhekeskeisyys – puhetta vai todellisuutta? Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa. Luettu 21.5.2016.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/25455/9789513940447.pdf?sequence=1>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2013. Lapsi- ja perhepolitiikka Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 9. Luettu 3.9.2016.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/69914/URN_ISBN_978-952-00-3374-3.pdf?sequence=1

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2015. Kysymyksiä ja vastauksia uudesta sosiaalihuoltolaista. Viitattu 18.7.2016. <http://stm.fi/ukk-sosiaalihuoltolaki/>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2016. Sosiaalihuoltolaki. Soveltamisopas. Luettu 3.9.2016

<http://stm.fi/documents/1271139/1352015/Sosiaalihuoltolain+soveltamisopas.pdf/cb12a5c4-9bfa-4983-adf6-94ca18815f1b>

Tauriainen, L. 2000. Kohti yhteistä laatua. Henkilökunnan, vanhempien ja lasten laatu-käsitykset päiväkodin integroidussa erityisryhmässä. Luettu 21.5.2016. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37835/978-951-39-4743-9.pdf?sequence=1>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Palveluista on apua mutta ei riittävästi – lasten sijoitusten määrä on edelleen korkea. Uutinen. 19.5.2016. Luettu 19.5.2016. <https://www.thl.fi/fi/-/palveluista-on-apua-mutta-ei-riittavasti-lasten-sijoitusten-maara-on-edelleen-korkea>

Tilastokeskus. 2015. Väestö 2016. Perheet 2015. Luettu 3.9.2016. http://www.stat.fi/til/perh/2015/perh_2015_2016-05-30_fi.pdf

Tilastokeskus. 2015. Väestö 2016. Siviilisäädyn muutokset 2015. Luettu 3.9.2016. http://www.stat.fi/til/ssaaty/2015/ssaaty_2015_2016-04-21_fi.pdf

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Yesilova, T. 2007. Perheen puolesta. Teoksessa: Perhetyön tieto. Toim.: Nätkin, R. & Vuori, J. Tampere: Vastapaino Oy

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

1. Vastaajan / vastaajien ammattinimikkeet:

---

2. Kuvailkaa, minkälaisia perheiden (lasten / vanhempien / koko perheen) ongelmia kohtaatte / olette kohdanneet päiväkodin arjessa.

---

3. Miten perheiden ongelmat näyttäytyvät konkreettisesti päiväkodin arjessa?

---

4. Mihin mainitsemistanne ongelmista ette pysty nykyisillä resursseilla (osaaminen, aika, ym.) vastaamaan?

4.1 Alleviivatkaa edellisestä ne asiat, joihin teidän mielestänne päivähoidon tulisi kyetä vastaamaan.

5. Mille taholle kuuluisivat ne mainitsemanne ongelmat, jotka eivät kuulu päivähoidon vastuulle?

---

6. Arvioikaa, kuinka hyvin väittämä pitää paikkaansa, ympyröikää sopivin vaihtoehto

- Päiväkodissamme pystytään vastaamaan perheiden tarpeisiin

Erittäin hyvin – Melko hyvin – Vaihtelevasti – Huonosti – Ei ollenkaan

- Päiväkodillamme on selkeä suunnitelma siitä, miten toimitaan huolen herätessä

Erittäin hyvin – Melko hyvin – Vaihtelevasti – Huonosti – Ei ollenkaan

- Päiväkodissamme saa tarvittaessa konsultaatioapua päiväkodin sisäisiltä tahoilta, kuten erityislastentarhanopettajilta

Erittäin hyvin – Melko hyvin – Vaihtelevasti – Huonosti – Ei ollenkaan

- Päiväkodissamme saa tarvittaessa konsultaatioapua ulkopuolisilta tahoilta

Erittäin hyvin – Melko hyvin – Vaihtelevasti – Huonosti – Ei ollenkaan

7. Minkälaista tukea tarvitsisitte lisää työntekijöinä?

-
-
8. Haluaisitko sanoa aiheeseen liittyen jotain muuta? Vapaa sana –
kommentit – ym.
-
-
-
-
-
-
-
-

Iso kiitos vastauksistanne!

Liite 2. Saatekirje

Hyvä varhaiskasvattaja,

Olen sosionomiopiskelija Mira Mäkinen Tampereen Ammattikorkeakoulusta, ja teen opinnäytetyöhöni liittyvää tutkimusta päiväkodissa näyttäytävistä perheiden ongelmista ja niihin liittyvistä resursseista. Tarkoitukseni on tehdä näkyväksi mahdollisia puutteita ja tarkastella kokonaistilannetta Pirkkalassa.

Sosiaalilakiuudistuksen myötä vastuu ennaltaehkäisevästä sosiaalityöstä siirtyy korostetummin peruspalveluille, kuten päivähoidolle. Perheiden ongelmat saattavat siis tulevaisuudessa näkyä yhä vahvemmin myös päiväkodeissa ja haluaisin kyselylläni selvittää, minkälaisia ongelmia päiväkodin arjessa esiintyy tällä hetkellä, sekä miten työntekijöinä koette resurssien (aika, osaaminen..) riittävän näiden ongelmien kohtaamiseen.

Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista ja tiedot käsitellään luottamuksellisesti. Voitte vastata kyselyyn joko yksin tai ryhmänä, esimerkiksi ryhmän palaverin yhteydessä. Toivoisin jokaisesta ryhmästä vähintään yhden täytetyn lomakkeen.

Valmis opinnäytetyö toimitetaan Pirkkalan Kunnalle ja sieltä on haettu tutkimukselle tarvittavat luvat.

Vastauksille on varattu lomakkeessa tilaa, mutta jos jonkin vastauksen kohdalla tila kuitenkin loppuu, toivon että hyödynnätte palautelapun takapuoliskoaa (kysymys numero 8.) Kaikkiin kysymyksiin ei myöskään tarvitse vastata, mikäli niihin ei ole sanottavaa.

Vastausaikaa on torstaihin 9.4.2015. Käyn keräämässä täytetyt lomakkeet perjantaina 10.4.2015. Ohessa on kirjekuori, johon voitte palauttaa vastauksenne.

Kiitos etukäteen vastauksistanne, toivon että ne herättävät myös ajatuksia ja keskustelua työyhteisössä. Aurinkoista kevään jatkoa!

Yhteistyöterveisin

Mira Mäkinen (puh: [REDACTED])

